

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 5 FEBRUARI 1947

No. 1552

COMMISSIE VAN REDACTIE:*H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.**Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.**Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch
Instituut ontvangen het blad gratis en genieten reductie
op de verdere publicaties.**Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.**Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).***INHOUD: Blz.**

De artikelen van deze week	103
Uit buitenlandsche bron	103
Het levensverzekeringsbedrijf sedert de bevrijding door <i>Mr. J. N. van Woerkom</i>	104
Het slot van de Londensche handelsconferentie door <i>A. B. Speekenbrink</i>	106
Het Centraal Economisch Plan en de landbouw door <i>Ir. D. Groenveld</i>	110
De landbouw- en voedselpolitiek van Groot-Brittan- nië door <i>H. A. Rhee, M.A.</i>	112
Aanteekeningen:	
De bevolkingsstructuur van Berlijn	115
Internationale notities:	
Handelsbesprekingen tusschen Nederland en Engeland	115
Het Engelsche bouwplan voor 1947	115
De voedselsituatie	116
Reconversie in Sovjet-Rusland	116
Geld- en kapitaalmarkt	116
Statistieken:	
Bankstaten	117
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	118
Indexcijfers van loonen volgens regelingen in Nederland ..	118
Werkloosheid in Nederland	119
Stand van 's Rijks Kas	119
Besparingen van consumenten in de Vereenigde Staten	119

DEZER DAGEN

doed tij, de kentering tusschen protest en resignatie. De Nederlandsche burgemeesters protesteerden, krachtig, tegen de hoge centrale schutting, die om den weder-

opbouw is gezet. „Het blijft nu eenmaal, ook bij de onbepaalde communicatiemogelijkheden van heden, een waarheid, dat goed staatsbestuur het best kan worden uitgeoefend in een betrekkelijk kleinen kring over een niet overgroot gebied”, schreef Prof. J. Huizinga als één conclusie in zijn laatste boek. De wollenstoffenindustrie protesteerde, wat minder krachtig, tegen het verwijt, dat de stroom harer producten het publiek niet openlijk ten goede kwam. In Indië gaan de protesten door, van twee kanten. De Ned.-Indische Regeering stelde, ook een vorm van protest, den uitvoer uit alle gebieden onder contrôle. Men verwijt elkaar echter vooral, dat men nog protesteeren moet. Evenmin van harte, doch met inzicht, heeft het bestuur der Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs er in berust, dat de voorjaarsbeurs moest worden uitgesteld. En de Nederlandsche belegger? In elk geval heeft hij berust; de conversie der Nederlandsche staatsschuld is praktisch in haar geheel aanvaard.

Verweer en berusting, ook in de internationale politiek. De kleine door Duitschland ontredde landen wren zich en gaan voort hun rekeningen bij de groote mogendheden in te dienen. Doch, een nieuw geluid nog vóór de nieuwe lente, uit Duitschland zelf klinkt daartegen reeds protest. Plus ça change, plus ça reste la même chose. Dit geldt ook het nieuwe Fransche kabinet, dat zich onmiddellijk vastlegde op de oude politiek t.a.v. Duitschland, federalisatie van Duitschland en internationalisatie van den Ruhr.

Officieele berusting overheerschte ditmaal bij den groote: de Vereenigde Staten legden zich, in protesteerende woorden, voorloopig neer bij den uitslag der Poolse verkiezingen. Eveneens aanvaardden zij den negatieven uitslag van generaal Marshall's pogingen in China: de bemiddeling wordt opgegeven, de Amerikaansche troepen teruggetrokken. Een weinig ruimte door terugtrekken schiepen zij ook in den Veiligheidsraad, waar de atoomcontrôle en de ontwapeningsresolutie — die klem zaten in den strijd om den voorrang — thans tegelijk kunnen worden geïntroduceerd.

Ook Groot-Britannië trok iets terug; geen militairen echter. De Britsche non-combattante bewoners van Palestina worden in allerijl geëvacueerd. Hier is echter een onderstroom, die niets goeds voorspelt.

Niet elke teruggaande beweging is ten nadeele. De prijsverlaging in de Vereenigde Staten is, zolang men het geen „recession” noemt, een voordeel. Het inflatiegevaar is daar officieel voorbij verklaard. Hetzelfde is, officieus, het geval in Indië, waar besloten is de overheidsalarissen weder ten volle contant uit te betalen. Volgens het buitenland, is ook in Nederland het tij gekenterd. De gulden stijgt op de zwarte wisselmarkt; de Regeering zette de voorstellen tot prijsverlaging van de centrale adviescommissie voor de prijzen thans snel door. En, al druip bij de Willem Barendsz het vet niet van den ketel, de vrijwillige terugkeer op Zondag van zeer velen, bij de mijnen werkzaam, geeft, ook in natura, een stimulans.

Schoenmaker, blijf bij je leest!

In tijden van nood herstelt men zelf zijn schoenen en voorziet de overheid ons van het hoogstnoodige. In een normaal geordende staat echter heeft ieder zijn eigen taak. Daar blijft de schoenmaker bij zijn leest. Daar worden de verzekeringen gesloten door den verzekeraar en niet door staat of bedrijfsorganisatie. Het vrije verzekeringsbedrijf is

vlot, coulant en . . . goedkoop!

- *Wilt U meer weten over het vrije verzekeringsbedrijf, vraag dan gratis brochure aan de Studiecommissie uit het Verzekeringsbedrijf, Sportlaan 90, Den Haag*

EEN VRIJ VERZEKERINGSBEDRIJF VOOR EEN VRIJ VOLK!

Ned. Stichting voor Moderne Bedrijfsadministratie en Organisatie, Amsterdam.

Schriftelijke cursus

1e Interne Bedrijfsorganisatie
2e Moderne Bedrijfsadministratie

Vraagt prospectus bij Secr. VIJENDAM 2-6 — AMSTERDAM

Dezer dagen verscheen:

MARKTONDERZOEK

door H. Th. Vreede
Gebonden f 9,50

Eerder verscheen van denzelfden schrijver:

Methodische Marktcontrôle
Gebonden f 7,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij den Uitgever
J. MUUSSES — PURMEREND

Is verschenen:

Het object der bedrijfshuishoudkunde

door Prof Th. Limpert Jr.
Prijs f 1,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij den Uitgever
J. MUUSSES — PURMEREND

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

AMSTERDAMSCH
BANK N.V.

KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR CORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natriumloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Uw toekomst is veilig

met een polis van de

Algem. Friesche Levensverzekering-Mij
of de

Groot-Noordhollandsche

LEEUWARDEN van 1845 AMSTERDAM
Burmaniabuis v. Brienenhuis

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr. J. N. van Woerkom, *Het levensverzekeringsbedrijf sedert de bevrijding.*

Behalve als gevolg van de sinds Mei 1945 door de Overheid genomen monetaire, fiscale en juridische maatregelen zag het levensverzekeringsbedrijf zich voor problemen geplaatst t.a.v. de beleggingen, de rente-opbrengsten, het bijzondere sterfteverloop en de stijging der onkosten.

Wat de overheidsmaatregelen betreft, vroegen speciaal het besluit Vijandelijk Vermogen, het besluit houdende bijzondere voorzieningen inzake uitbetalingen door verzekeringinstellingen en spaarkassen, Rechtsherstel en tenslotte de geldzuivering de aandacht der maatschappijen.

De onbevredigende rente-opbrengsten noopten tot een tweetal premieverhoogingen, terwijl ook algemeen de tendentie tot verhoging van de premiereserve waarneembaar is. De sterfte verloor langzamerhand haar abnormale karakter. Daling van de onkosten is voorloopig niet te verwachten.

De gestadige stijging der productie vormt een symptoom voor het vertrouwen, dat de maatschappijen de huidige moeilijkheden zullen weten te overwinnen.

A. B. Speekenbrink, *Het slot van de Londensche handelsconferentie.*

Op 8 April a.s. komt te Genève de Voorbereidende Commissie van de Conferentie der Vereenigde Naties over Handel en Werkgelegenheid voor de tweede maal bijeen.

Met het oog hierop geeft dit artikel een overzicht van den inhoud van een drietal resoluties en van het Memorandum, opgenomen in het Londensche verslag van genoemde Commissie.

De kern van dit memorandum is, dat de a.s. onderhandelingen tusschen de leden van de Voorbereidende Commissie gericht dienen te zijn op een belangrijke verlaging van tarieven en het elimineeren van tariefpreferenties. Met dit doel voor oog gaat het Memorandum in extenso in op den opzet en de procedure van de komende besprekingen.

Ir. D. Groenveld, *Het Centraal Economisch Plan en de landbouw.*

Een overzicht van de agrarische aspecten van het Centraal Economisch Plan 1947.

Na een definitie van het begrip „investeeringen in den landbouw” worden, voor de door het „Raamplan” bestreken jaren, de totale consumptie, de bedragen, die voor de consumptie van voedingsmiddelen zijn begroot, en de investeeringen in den agrarischen sector behandeld.

Volgens het Centraal Economisch Plan zal de bijdrage van den agrarischen sector in het Nationaal Product in 1947 12 pCt. bedragen, tegen 14 pCt. in 1938.

H. A. Rhee, M.A., *De landbouw- en voedselpolitiek van Groot-Brittannië.*

Terwijl het Vereenigd Koninkrijk vóór den oorlog voor een groot deel afhankelijk was van den invoer van voedingsmiddelen, onderging de binnenlandsche agrarische productie tusschen 1939 en 1945 een sterke uitbreiding.

Na een schets van de beginselen, waardoor de Regeering zich hierbij liet leiden, volgt, aan de hand van cijfers en schattingen, een overzicht van de stijging der agrarische productie sinds 1939.

Vervolgens wordt — in verband met de subsidies, die in 1945 £ 365 miljoen beliepen — de agrarische prijspolitiek behandeld, die „assured markets and guaranteed prices” beoogt.

In verband met de onlangs ingediende „Agriculture Bill” bestaat de mogelijkheid van een structuurverandering in den Britschen landbouw, in den zin van grooter efficiency en rationeeler productie.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

Subsidies voor den aankoop van levensmiddelen in Engeland bedroegen eind 1939, toen zij voor het eerst werden gegeven, £ 1 miljoen per week. De „Westminster Bank Review” van Januari 1947 schat deze overheidsuitgaven voor het belastingjaar 1946/1947 op £ 369 miljoen. Dit komt neer op £ 8 per hoofd van de bevolking, 3 shilling per £ inkomstenbelasting en drie vierde van het bedrag, noodig voor de bekostiging van de nationale schuld van meer dan £ 23.000 miljoen.

Bankvoorschotten in Engeland bedroegen in 1929, naar een becijfering van „The Investors' Chronicle” van 1 Februari jl., 55 pCt. van de bankdeposito's. Op het oogenblik is het percentage, ondanks de stijging van de bankvoorschotten in absoluten zin, gedaald tot 17.

In 1929 was het aandeel van de Overheid in de bankvoorschotten ongeveer 25 pCt., op het oogenblik 71 pCt. Gevolg: geringer rentabiliteit voor de banken.

Het nationaal inkomen van de Vereenigde Staten bedroeg, volgens „The Economic Report of the President to the Congress” van 8 Januari 1947:

1929	:	83,3	milliard dollars
1933	:	42,3	„ „
1939	:	70,8	„ „
1942	:	122,2	„ „
1945	:	161,0	„ „
1946	:	164,0	„ „ (schatting)

In deze bedragen zijn niet begrepen belastingen en afschrijvingen.

De Amerikaanse graanexport zal in Maart a.s. 1,5 miljoen ton bedragen. In Januari was het cijfer 725.000 ton, in Februari 1,2 miljoen ton, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 2 Februari jl.

Nederland zal van de Maartexporten ontvangen 39.500 ton, België 31.000 ton, Oostenrijk 44.000 ton, Frankrijk 68.000 ton, Noorwegen 10.500 ton, Finland 18.500 ton, Portugal 44.500 ton, Zwitserland 52.500 ton, Hongarije 9.000 ton, Engeland 84.000 ton; de rest gaat naar de bezettingszônes in Duitschland en Italië.

Italiaansche goudaankopen tot een bedrag van \$ 30 miljoen, tegen den officieelen prijs van \$ 35 per ounce, schijnen, naar een correspondent van „The Times” op 26 Januari jl. uit Rome meldde, een van de resultaten te zijn van de Gasperi's bezoek aan de Vereenigde Staten. De betaling zal plaatsvinden met Italiaansche dollarsaldi. Levering: 11 Februari, één dag na de ondertekening van het vredesverdrag. Doel: stabilisatie van de lire, noodzakelijk voor de toelating tot het Internationale Monetaire Fonds. De stabilisatie schijnt gekoppeld te zullen worden aan een devaluatie en wel neerkomend op 25 pCt. t.o.v. het £ en 40 pCt. t.o.v. den \$.

De herstelbetalingen van de eerste 5 landen, waarvan de vredesverdragen op 10 Februari a.s. te Parijs zullen worden geteekend, bedragen volgens den officieelen tekst, te Washington gepubliceerd:

Italië	.....	\$ 360.000.000
Finland	.....	\$ 300.000.000
Hongarije	.....	\$ 300.000.000
Bulgarije	.....	\$ 70.000.000
Roemenië	.....	\$ 300.000.000

Tariefonderhandelingen zullen op den 8sten April a.s. te Genève beginnen. „The Economist” van 25 Januari jl. meldt, dat de Vereenigde Staten zullen aandringen op afschaffing van de imperieele preferentie binnen het Britsche gemeenebest. Daartegenover zullen de Vereenigde Staten mogelijk bereid zijn tot 50 pCt. reductie op de Amerikaanse tarieven. De vraag is, of dit door Engeland een voldoende compensatie zal worden gevonden.

HET LEVENSVERZEKERINGSBEDRIJF SEDERT DE BEVRIJDING.

„De grondslagen van het levensverzekeringsbedrijf zijn in hoofdzaak van drieërlei aard: ten eerste, sterfte; ten tweede, een onderstelling over de in de toekomst te kweken rente van beleggingen; ten derde, bepaalde onderstellingen omtrent de onkosten aan de uitoefening van het bedrijf inhaerent”.

Deze woorden, in 1922 door Prof. Dr. A. O. Holwerda in zijn inaugurele rede gesproken, gelden thans, in 1947, nog niet onverkende kracht. De moeilijkheden, verbonden aan het beleggen van het beschikbare kapitaal, de voortgezette daling van het renteniveau, de door en tengevolge van wel zeer bijzondere omstandigheden abnormaal toegenomen sterfte, de sterke stijging der onkosten, dit alles vormt dan ook wel het meest kenmerkende in de wederwaardigheden van het levensverzekeringsbedrijf sedert de bevrijding.

Doch daarbij is het niet gebleven: de herstelwetgeving met haar besluit Vijandelijk Vermogen, waardoor dan eindelijk het juridische en het feitelijke begrip „vijand” elkaar dekten, het besluit Beperking Rechtsverkeer en het besluit Herstel Rechtsverkeer, om er maar enige te noemen, de geldzuivering, deviezenmaatregelen, effectenregistratie, fiscale recherche en verdere na-oorlogse fiscale maatregelen, hebben in meerdere of mindere mate hun invloed doen gelden. Het zou uiteraard te ver voeren om de aanrakingspunten van al deze maatregelen met het levensverzekeringsbedrijf uit te spreken, of zelfs maar volledig op te sommen. Volstaat bespreken, of van die punten, welke, toegepast op het levensverzekeringsbedrijf of de levensverzekering, een geheel eigen karakter kregen. In dit verband zullen wij achtereenvolgens bezien:

- 1e. de beëindiging der lopende verzekeringscontracten;
- 2e. het afsluiten van nieuwe verzekeringscontracten;
- 3e. het herstel in door de bezettingsautoriteiten onrechtmatig ontnomen rechten,

om daarna stil te staan bij het rentevraagstuk, de sterfte en de onkosten.

De beëindiging der lopende verzekeringscontracten.

De toepassing van het besluit Vijandelijk Vermogen (E 133) bracht veel administratieve besommingen. Onderscheid moest worden gemaakt tussen vijandelijke onderdanen enerzijds en de „personen als bedoeld in art. 6 lid 1”, welke wij gemakshalve zullen aanduiden met „politieke delinquenten”, anderzijds. De aan vijandelijke onderdanen toebehorende polissen zijn ingevolge art. 3 van het besluit, evenals de aan hen opgekomen uitkeringen, van rechtswege in eigendom op de Staat overgegaan. Het aan de tweede categorie toebehorende vermogen staat van rechtswege onder beheer (art. 10), terwijl in verband met art. 7 sub c van het Tribunaalbesluit alle uitkeringen krachtens polissen, op het leven van een politieke delinquent gesloten, eveneens geacht moeten worden onder beheer te staan, ook indien deze uitkering moet plaatsvinden aan een niet-politieke delinquent. De gedupeerde kan zich echter tot den beheerder of het Beheersinstituut wenden met verzoek om uitkering te mogen vorderen. Van de maatschappijen wordt geen verdere onderzoekplicht geëist, indien zij zich in het bezit bevinden van een verklaring van den begunstigde of den verzekeringnemer, dat de bepalingen van het besluit Vijandelijk Vermogen niet op hem van toepassing zijn.

Daarnaast geldt de beperking, neergelegd in het besluit van 5 Juli 1945, houdende bijzondere voorzieningen inzake uitbetalingen door verzekeringsinstellingen en spaarkassen (F 120), betrekking hebbende op polissen, waarop in het tijdvak van 10 Mei 1940 tot 21 Juli 1945 een bedrag ineens van f 500 of meer is gestort. Behoudens speciaal aan te vragen vergunning bij de Verzekeringskamer mogen

deze polissen, voorzover het kapitaalverzekeringen betreft, niet worden uitgekeerd, afgekocht of beleend, en, voorzover het lijfrente- of pensioenverzekeringen betreft, wel worden uitgekeerd, doch niet worden afgekocht of beleend.

Tenslotte moge de geldzuivering worden genoemd: van de op de fatale datum — 26 September 1945 — bestaande polissen is in het kort gezegd 25 pCt. van de reservewaarde per die datum „vrij”, zodat in geval van uitkering in vrij geld mag worden uitbetaald het verschil tussen verzekerd bedrag en reservewaarde per 26 September 1945 en de genoemde 25 pCt., met een minimum van f 1.000. Lijfrenten en pensioenen, alle andere periodieke uitkeringen kunnen geheel in vrij geld worden betaald, terwijl bij belening en afkoop het bedrag, waarmee de reservewaarde na 26 September 1945 is gestegen, „vrij” is.

Een moeilijkheid doet zich voor, indien in geval van uitkering bij overlijden het bewijs van overlijden niet door genoegzame officiële papieren kan worden geleverd. De wettelijke bepalingen omtrent het vermoedelijk overlijden blijken in de huidige omstandigheden onvoldoende te zijn. Naar het schijnt is thans een wetsontwerp in voorbereiding, waardoor een definitieve en ruimere regeling op dit gebied tot stand zal komen. In vele gevallen biedt art. 62 B.W. uitkomst; men kan zich op grond van artikel 62, jo. de artikelen 70 t/m 72, tot de Rechtbank wenden, met het verzoek te gelasten, dat de ambtenaar van de Burgerlijke Stand het overlijden in de overlijdensregisters inschrijft. De Rechtbank te Den Haag heeft dd. 16 October 1945 bepaald, dat art. 62 B.W. ook van toepassing is, indien geen acte, bijv. bij overlijden in een concentratiekamp, is opgeaakt. Het Hof te Arnhem deed dd. 30 Januari 1946 een soortgelijke uitspraak.

Het afsluiten van nieuwe verzekeringscontracten.

De moeilijkheden, welke de eerste tijd sinds de bevrijding voor zo velen opleverde; het feit, dat in zoveel gezinnen de uitgaven vaak de inkomsten overtroffen, heeft de productiemogelijkheden van het levensverzekeringsbedrijf niet beïnvloed. Het acquisitieapparaat liep uiteraard niet direct op volle toeren, doch toen verschillende belemmeringen allengs wegvielen, bleek, dat de verzekeringslust bij het Nederlandse publiek een keer was gestegen dan gedaald. De aankondiging van een noodzakelijk geworden premieverhoging gaf vele twijfelaars een duw in de goede richting. Doch van een daling na de doorvoering van deze verhoging kan moeilijk worden gesproken. Het zou onjuist zijn deze opmerkelijke productie voor een groot deel toe te schrijven aan de ongetwijfeld vele „profiteurs”. De wisselvalligheden van het menselijk lot, in oorlogstijd zo duidelijk aan het licht getreden, hebben velen aan het denken gezet en hun de overtuiging bijgebracht, dat het bezit ener levensverzekering noodzakelijk is.

Nog zijn alle productiecijfers over 1945 niet bekend, evenmin als die over 1946. Dat deze overigens een kentering zouden te zien geven, mag met grond worden ontkend.

Een bijzonderheid bij het sluiten van nieuwe verzekeringscontracten was, dat vóór koopsommen onder bepaalde voorwaarden geput kon worden uit geblokkeerd tegoed. De op deze wijze tot stand gekomen polissen bleven evenwel in de geblokkeerde sfeer. Alleen lijfrente-uitkeringen kunnen in vrij geld geschied. Alleen de rente ingaat vóór de 60ste verjaardag van den begunstigde en door een en dezelfde persoon niet meer werd verzekerd dan f 3.000 per jaar rente.

Het herstel in door de bezettingsautoriteiten onrechtmatig ontnomen rechten.

Het staat wel vast, dat, naast de Indische bevolkingsgroep, van het door de oorlog toegebrachte leed de Joodse bevolkingsgroep procentueel het grootste deel heeft moeten dragen. Op het gebied van de levensverzekering kwam dit het duidelijkst tot uitdrukking, toen bij Verordening van

11 Juni 1943 werd bepaald, dat alle aan Joodse eigenaren toebehorende verzekeringen per 30 Juni 1943 als geëindigd moesten worden beschouwd en de afkoopwaarde, resp. $\frac{2}{3}$ pCt. van de reservewaarde, aan den bezetter moest worden uitgekeerd.

Het is begrijpelijk, dat de op deze wijze gedupeerden thans trachten van hun rechten te verkrijgen. Het zonder meer van kracht verklaren van hun vervallen verzekeringen brengt echter mede, dat een gedeelte der aan de Joodse bevolkingsgroep toegebrachte schade wordt afgewenteld op het levensverzekeringsbedrijf. De maatschappijen hebben zich op het standpunt gesteld, dat de hier bedoelde schade niet op zich zelf staat en gezien moet worden in het geheel der tijdens de oorlog toegebrachte schaden. Zij menen, dat een bevredigende oplossing slechts dan kan worden gevonden, indien een regeling wordt getroffen, welke enerzijds aan de redelijke aanspraken van hun Joodse polishouders tegemoetkomt, anderzijds ook aan de maatschappijen recht laat wedervaren. Dit betekent echter niet, dat de maatschappijen niet bereid zouden zijn, hunnerzijds offers te brengen. Op voorstel van de Bedrijfsgroep is een regeling getroffen, welke het mogelijk maakt de aan teruggekeerde Joodse verzekerden behorende polissen, met inachtneming van het aan Lippmann uitbetaalde bedrag, te herstellen. Dat deze regeling voor de maatschappijen voordelig zou zijn, zoals wel eens is beweerd, is stellig niet juist. Van deze mogelijkheid is overigens slechts een gering gebruik gemaakt, waarbij enige bekend geworden uitspraken van de afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel ongetwijfeld van invloed zijn geweest.

Wij willen het vertrouwen, hetwelk één der maatschappijen in haar jaarverslag tot uitdrukking brengt, tot het onze maken: „dat op dit punt voor alle hierbij betrokken partijen een redelijke en economisch verantwoorde oplossing zal worden gevonden”.

Bezien wij thans de factoren, welke hun invloed hebben doen gelden op de drie grondslagen, waarop het levensverzekeringsbedrijf rust: de rente, de sterfte en de onkosten.

De rente.

Vrijwel alle tot dusver gepubliceerde jaarverslagen over het jaar 1945 — over 1946 zijn uiteraard nog geen gegevens gepubliceerd — spreken van de moeilijkheden, welke de maatschappijen bij het beleggen van de haar toevertrouwde gelden ondervinden. De aankoop van effecten werd belemmerd door de ook na de bevrijding voortdurende beursluiting; voor de aankoop van vaste goederen waren de voorwaarden niet gunstig, hypotheekverstrekkingen werden weinig gevraagd. Geen wonder, dat het in schatkistpapier belegd bedrag een belangrijke stijging te zien gaf. Daarbij komt — de lezers van dit blad zullen het ook zonder uitvoerige documentatie aanvaarden — de voortdurende en geforceerde daling van het rentepeil.

Het is duidelijk, dat dit alles zijn invloed op het levensverzekeringsbedrijf niet miste en de maatschappijen dwang maatregelen te nemen. In de eerste plaats heeft dit geleid tot een tweetal premieverhogingen. Voldoende is deze maatregel echter niet, immers, de verhogingen hebben alleen voor de toekomst effect en hebben geen invloed op de bestaande portefeuille. Aangezien vrijwel het gehele jaar 1945 nog met de lage premies „gewerkt” is, kunnen de over 1945 gepubliceerde cijfers aantonen, of ook ten aanzien van deze bestaande portefeuille maatregelen moeten worden genomen. Bezien wij de in dat jaar gemiddeld gekweekte rente, dan blijkt deze over de gehele linie beneden de $3\frac{1}{2}$ pCt. te liggen. Het is duidelijk, dat de maatschappijen niet verantwoord zijn, hun verplichtingen op lange termijn te blijven waarden naar een gemiddelde rente, die om en nabij het genoemde percentage ligt. Men treft dan ook algemeen de als noodzaak

gevoelde tendens aan, de premiereserve — d.i. het op wiskundige berekeningen gegronde bedrag, dat een levensverzekeringsmaatschappij beschikbaar behoort te hebben om in de toekomst haar verplichtingen te kunnen nakomen — te verhogen. Immers, wanneer men minder rente kweekt moet de hoofdsom worden verhoogd om tot hetzelfde bedrag aan te groeien. Dit is uiteraard een moeilijk probleem. Uit de tot dusver verschenen jaarverslagen blijkt, dat verschillende maatschappijen over voldoende extra-reserves beschikken om de vereiste verhoging tot stand te kunnen brengen.

Mag men het levensverzekeringsbedrijf verwijten, dat het in de achter ons liggende jaren een minder juiste premiepolitiek heeft gevoerd? Het is bekend, dat de minister van Financiën in de Tweede Kamer heeft betoogd, en zulks onder verwijzing naar het buitenland, dat de Nederlandse levensverzekeringsmaatschappijen te lage premies hebben berekend en zelfs thans nog wellicht met hun verhoging niet ver genoeg zijn gegaan. Dit verwijt is bestreden door 's Ministers partijgenoot, den heer Hofstra, en zijn woorden zijn belangwekkend genoeg om ze hier weer te geven:

„Ik geloof, dat deze voorbeelden (uit het buitenland) niet opgaan, omdat, voorzover mijn kennis strekt, een groot gedeelte van deze verschillen een gevolg is van de belastingheffing in andere landen. Met name in Engeland is het zo, dat men ook over de toevoegingen aan de premiereserve belasting betaalt, terwijl deze hier vrij van belasting zijn. Vermoedelijk is in verschillende andere landen hetzelfde het geval. Dat is de reden, waarom men in het buitenland veelal met rekenen met een „netto-rendement” na aftrek van de belasting, terwijl men hier te lande het bruto-rendement bij zijn beschouwingen in rekening kan brengen. Overigens: wanneer de rentestand zich in ons land steeds heeft bewogen tussen de $3\frac{1}{2}$ en 6 pCt., kan een tarievenpolitiek, die gebaseerd is op een rente-ontvangst van het laagste percentage, zeker niet onvoorzichtig genoemd worden”.

Niettemin wordt de noodzaak der herwaardering door de woorden van den Minister nog eens extra onderstreept.

De sterfte.

Over de gehele linie blijkt het aantal sterfgevallen in 1945 sterk te zijn toegenomen, waardoor het bedrag aan uitkeringen tengevolge van overlijden uitbetaald aanmerkelijk is gestegen. In tegenstelling tot andere jaren werd geconstateerd, dat het „sterfteverloop” voor de maatschappijen zeer ongunstig was, daar het aantal sterfgevallen onder die verzekerden, wier overlijden de maatschappijen een voordeel oplevert, minder sterk toenam dan onder die, wier overlijden juist nadelig is. Tal van oorzaken zijn daarvoor aan te wijzen; zo het grote aantal sterfgevallen onder de jongeren, juist in de laatste maanden der bezetting, de sterk verminderde gezondheidstoestand. Daarbij kwam, dat verschillende sterfgevallen, die vóór 1945 hadden plaatsgevonden, eerst in dat jaar werden aangemeld. Aangenomen mag worden, dat in 1945 nog niet alle oorlogssterfgevallen ter kennis van de maatschappijen zijn gebracht, en zeker zal dit het geval zijn met die, welke in Indië plaatsvonden, zodat het jaar 1946 ook op dit punt nog sterk onder de invloed van de oorlog zal blijken te hebben gestaan.

In verschillende gevallen bleek de waargenomen sterfte uit te komen boven de berekende. Het is echter de vraag, of hierin aanleiding zal zijn gekeken de grondslagen, waarop de sterfte is berekend, te herzien. De gezondheidstoestand in ons land beweegt zich reeds weer in stijgende lijn, hetgeen zijn invloed op de levensduur niet zal missen. De bewering, dat het levensverzekeringsbedrijf bij de sterfteberekening nog steeds aan de veilige kant is, lijkt niet te houden.

Het is bekend, dat het levensverzekeringsbedrijf zijn berekeningen pleegt te baseren op wat men normale sterf-

gevallen zou kunnen noemen en zich in de polisvoorwaarden dekt tegen mogelijke catastrophes. Zo treft men in bijna alle voorwaarden bepalingen aan voor de gevallen van overlijden tijdens een oorlog. Tot omstreeks 1939 was de regeling in het algemeen zo, dat „burgers” in geval van oorlog volledig, „militairen” vrijwel in het geheel niet waren gedekt, met dien verstande dat in geval van sneuvelen de reservewaarde werd uitgedeerd. Niettemin kon ten aanzien van de in de Meidagen gesneuvelde de volle 100 pCt. worden uitbetaald. Sedertdien is evenwel door de meeste Nederlandse maatschappijen een regeling in de polisvoorwaarden opgenomen, waarbij het onderscheid tussen burgers en militairen wegviel. Volgens de bepalingen van deze regeling — de zgn. 90 pCt. clausule — zijn van 15 September 1944 af — de datum, waarop de Verzekeringkamer vaststelde, dat een actieve oorlogstoestand was ingetreden — van alle polissen, waarop deze regeling van kracht was, de verzekerde bedragen tot 90 pCt. gereduceerd. De maatschappijen hadden zich echter tevens verbonden binnen een bepaalde tijd na het beëindigen van de oorlog te bezien, of dit kortingspercentage van 10 pCt. niet zou kunnen worden ingekrompen. Door verschillende oorzaken is echter binnen dit tijdsbestek het definitieve kortingspercentage nog niet vastgesteld kunnen worden. Wel is bekend gemaakt, dat de korting naar alle waarschijnlijkheid bij geen der maatschappijen meer dan 3 pCt. bedraagt.

De onkosten.

Het zal niemand verbazen, dat ook de onkosten in het levensverzekeringsbedrijf een aanmerkelijke stijging hebben vertoond.

De voortschrijdende overheidsbemoeiing medebracht, noodzaakte de maatschappijen meer personeel in dienst te nemen. Dit, alsmede de toenemende duurte en de verbetering van de sociale positie van het personeel, hebben het onkostenpercentage belangrijk doen stijgen. Met een daling in de toekomst mag nog geen rekening worden gehouden. De vraag dient gesteld, of de gegevens uit het verleden, de onkosten betreffende, hun bruikbaarheid voor het heden nog wel hebben behouden.

Overigens kan hierbij nog worden opgemerkt, dat die maatschappijen, die t.a.v. de onkosten de zgn. netto-methode toepassen, voor de doorlopende onkosten meer overhouden dan bij enige andere methode, omdat bij de zgn. netto-methode de gemaakte eerste onkosten terstond geheel worden afgeschreven. Zij hebben dus ook in de voor oudere verzekeringen te ontvangen premien nog enige ruimte om de geschetste stijging op te vangen.

Wij hebben in het bovenstaande getracht een overzicht te geven van de ontwikkeling van het levensverzekeringsbedrijf sedert de bevrijding. Volledigheid kon niet worden betracht; zo bleven de Indische levensverzekeringkwesities, hoe belangwekkend op zichzelf ook, onbesproken. De invloed hiervan op het bedrijf hier te lande kan nog niet voldoende worden gepeild.

Onze conclusie kan geen andere zijn, dan dat de moeilijkheden voor het levensverzekeringsbedrijf sinds de bevrijding in hoge mate zijn toegenomen. Catastrophes, als zich na de vorige oorlog voordeden, zijn gelukkig uitgebleven en de verwachting is gewettigd, dat het bedrijf voldoende kracht bezit om de tegenwoordige en toekomstige moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden. Dat daaraan ook in brede kringen niet wordt getwijfeld, bewijst de steeds toenemende productie.

Mr. J. N. VAN WOERKOM.

HET SLOT VAN DE LONDENSCHEN HANDELSCONFERENTIE.

De voornaamste resultaten van de eerste serie vergaderingen te Londen van de Voorbereidende Commissie van de Conferentie der Vereenigde Naties over Handel en Werkgelegenheid zijn reeds in dit blad besproken.¹⁾ Het inmiddels verschenen verslag van de Commissie²⁾ bevat nog een aantal bijlagen, waaronder eenige resoluties alsmede een nieuw concept-handvest voor een Internationale Handelsorganisatie en het, in het vorige artikel reeds genoemde, Memorandum over den opzet en de procedure van de aanstaande onderhandelingen te Genève betreffende een multilaterale verlaging van invoerrechten en vermindering c.q. eliminatie van preferenties. Op enkele dezer resoluties en in bijzonder op het Memorandum moge thans nader worden ingegaan.

Resolutie betreffende industriële ontwikkeling.

In deze resolutie wordt de Secretaris der Voorbereidende Commissie uitgenoodigd om de aandacht van den Economischen en Socialen Raad (van de Vereenigde Naties) te vestigen op dat gedeelte van het rapport der Commissie, dat betrekking heeft op de mogelijke vervulling door de Internationale Handelsorganisatie van functies met betrekking tot de industriële ontwikkeling (van op dit gebied achterstaande landen) en aan genoemde Raad te vragen om vóór het begin van de tweede serie Vergaderingen te Genève terzake nadere richtlijnen te geven.

Resolutie betreffende consultatie tusschen Regeering en eventuele actie betreffende goederenproblemen, voordat de Internationale Handelsorganisatie zal zijn opgericht.

Deze bevat in de eerste plaats een aanbeveling, dat, wanneer consultatie tusschen en/of actie door de Regeeringen noodig is, voordat de Internationale Handelsorganisatie in werking is getreden, de betrokken Regeeringen als richtlijn zullen nemen het betreffende hoofdstuk van het herziene concept-handvest.

Verder wordt dan het verzoek gedaan aan den Secretaris-Generaal van de Vereenigde Naties om, in afwachting van de oprichting van de Internationale Handelsorganisatie, een interim-coördinatie-commissie voor internationale goederenregelingen in te stellen. Deze interim-commissie zal dienen te bestaan uit den secretaris van de Voorbereidende Commissie (als voorzitter); alsmede een vertegenwoordiger van de „Food and Agriculture Organization (F.A.O.)”, die zich met de agrarische primaire producten zal moeten bezighouden, en een lid, uit te zoeken door den Secretaris-Generaal voornoemd, die de niet-agrarische primaire producten zal moeten behandelen. Zij zal op de hoogte moeten worden gehouden van de activiteiten der Regeeringen op dit gebied en met daartoe geschikte middelen hierbij moeten assisteren.

Met deze resolutie wordt derhalve beoogd van den aanvang af de noodige coördinatie, met name met de F.A.O., tot stand te brengen, terwijl men rekening houdt met de mogelijkheid, dat ten aanzien van bepaalde producten vóór de oprichting en het in werking treden van de Internationale Handelsorganisatie de marktpositie reeds zoodanig slechter kan zijn geworden, dat intergouvernementele consultatie en/of actie noodig wordt.

Resolutie betreffende het tot stand brengen van een multilaterale handelsovereenkomst, waarin concessies inzake invoerrechten e.d. zijn opgenomen.

Deze resolutie is de eenige, ten aanzien waarvan de betrokken Regeeringen zich vóór 8 April a.s. (begin der conferentie te Genève) zullen moeten uitspreken. Zij gaat,

¹⁾ Zie: „De Londensche handelsconferentie” door A. B. Speekenbrink in „E.-S.B.” van 24 December 1946, blz. 867.

²⁾ „Report of the first session of the Preparatory Committee of the United Nations Conference on Trade and Employment”, London, October 1946.

conform den Amerikaanschen opzet, ervan uit, dat de taak van de t.z.t. bijeen te roepen Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid zal worden vergemakkelijkt, wanneer tevens concrete stappen zijn gedaan door de voornaamste handelendrijvende landen der gedaen in de richting van een belangrijke verlaging van invoerrechten en een eliminatie van preferenties.

Aan de betrokken Regeeringen, die dus in de Voorbereidende Commissie zijn vertegenwoordigd, wordt de aanbeveling gedaan, dat de conferentie, welke oorspronkelijk voor dat doel door de Vereenigde Staten was bijeengeroepen en waarvoor de Regeering de Amerikaansche uitnoodiging hebben aanvaard, nu zal worden gehouden onder het patronaat van de Voorbereidende Commissie en als een onderdeel van haar tweede bijeenkomst in April a.s. Aanbevelen wordt verder, dat het onderworpen Memandum over den opzet en de procedure van de betreffende onderhandelingen (dat hierna zal worden behandeld) als basis voor deze multilaterale negotiatiën zal dienen.

De betrokken Regeeringen worden uitgenoodigd hun zienswijze terzake aan den secretaris van de Voorbereidende Commissie kenbaar te maken. Hierbij komt het dus vooral aan op het hierboven genoemde stuk, t.w. het

Memorandum over de onderhandelingen inzake een multilaterale handelsovereenkomst.

Uitgangspunt is, dat, zooals nader is uitgewerkt in artikel 24 van het nieuwe ontwerp-handvest (voordien artikel 18 van het Amerikaansche ontwerp), het „an ultimate objective” van het handvest uitmaakt „to bring about the substantial reduction of tariffs with the elimination of tariff preferences”³⁾, zoodat de a.s. onderhandelingen tusschen de leden van de Voorbereidende Commissie hierop gericht dienen te zijn en iedere poging zal moeten worden gedaan om hierbij zooveel voortgang te maken als in de omstandigheden bereikbaar is „having regard to the provisions of the Charter as a whole”.

Met deze laatste woorden wordt dus het verband gelegd met de andere doeleinden van het ontwerp-handvest. Hierbij gaat men ervan uit, dat de landen slechts bereid zullen zijn zich ten aanzien van de verschillende onderdeelen ervan te binden, indien inderdaad een belangrijke stap voorwaarts wordt gedaan in de richting van een vermindering van de handelsbelemmeringen op tariefgebied, terwijl omgekeerd een aantal landen groot bezwaar zullen hebben hun invoerrechten en/of preferenties te verlagen, indien niet vast staat, dat onder leiding van een lichaam als de gedachte Internationale Handelsorganisatie een doelbewuste internationaal gecoördineerde economische politiek wordt gevoerd.

In de Sectie C wordt dan ingegaan op het algemeene karakter van de aanstaande onderhandelingen en in de eerste plaats de nadruk erop gelegd, dat deze zullen moeten zijn „on a reciprocal and mutually advantageous basis”. Met andere woorden: van geen enkel land wordt verwacht, dat het unilateraal concessies zal doen of dat het offers zal brengen, waartegenover geen gelijkwaardige tegenprestaties van andere landen staan.

Verder zullen de onderhandelingen moeten worden gevoerd op een „selective product-by-product basis”, waardoor voldoende gelegenheid wordt geschapen om de omstandigheden ten aanzien van ieder product of groep van producten, waarvoor een concessie wordt overwogen, in de beschouwing te brengen. Deze concessie kan, naar gelang van de omstandigheden, bestaan uit een consolidatie of een verlaging van het betrokken invoerrecht, terwijl een eventuele verlaging groot of klein kan zijn. Op deze wijze hoopt men — met een belangrijke verlaging van invoerrechten als algemeene doelstelling — voldoende flexibiliteit bij de onderhandelingen te verkrijgen en zoodoende

rekening te kunnen houden met de behoeften van bepaalde landen c.q. industrieën.

Hetzelfde geldt voor tariefpreferenties en marges bij den staatshandel, ten aanzien waarvan de landen, die dergelijke systemen kennen, derhalve bereid moeten zijn deze ook in de onderhandelingen te betrekken.

De volgende Sectie geeft dan de hoofdregels, welke bij deze onderhandelingen zullen moeten worden gevolgd. In het kort zijn deze reeds vermeld in een vorig artikel¹⁾; wegens het belang ervan worden zij echter onderstaand in extenso in den Engelschen tekst weergegeven:

(a) „Prior International commitments shall not be permitted to stand in the way of negotiations with respect to tariff preferences, it being understood that action resulting from such negotiations shall not require the modification of existing international obligations except by agreement between the contracting parties or, failing that, by termination of such obligations in accordance with their terms”.

(b) „All negotiated reductions in most-favoured-nation import tariffs shall operate automatically to reduce or eliminate margins of preference”.

(c) „The binding or consolidation of low tariffs or of tariff-free treatment shall in principle be recognized as a concession equivalent in value to the substantial reduction of high tariffs or the elimination of tariff preferences”.

In het nieuwe ontwerp-handvest vindt men deze bepalingen in artikel 24, paragraaf 1. Van groot belang is verder het bepaalde in artikel 18 van dit ontwerp, dat van de meestbegunstiging zijn uitgezonderd de preferenties „which do not exceed the preferences remaining after . . . negotiations”. Dit beteekent derhalve de consolidatie van eventueel nog resteerende preferentiele marges, hetgeen echter anderzijds weer niet inhoudt, dat het betrokken land mag weigeren in een later stadium over een verdere verlaging en uiteindelijke opheffing van deze preferenties te geraken. Op dit laatste blijft immers — met name bij de Vereenigde Staten — het streven in mate gericht.

Tevens is in genoemd artikel bepaald, dat verlagingen van het algemeene tarief van invoerrechten voor de betrokken producten en landen „shall operate automatically to reduce or eliminate margins of preference”. De term „operate automatically” behoeft eenige nadere toelichting, welke het beste in den vorm van een cijfervoorbeeld kan worden gegeven.

Stel, dat Engeland voor een bepaald product een invoerrecht van 40 pCt. heeft, doch uit hoofde van de Ottawa-overeenkomsten aan andere landen van het Britsche Gemeenebest een preferentieel invoerrecht van 30 pCt. toekent. De preferentiele marge is derhalve 10 pCt. Wanneer nu Engeland in de komende onderhandelingen met bijv. de Vereenigde Staten een verlaging van het normale invoerrecht tot 32 pCt. zou toestaan, zou ingevolge de meestbegunstigingsclausule deze verlaging zich ook uitstrekken tot de andere deelnemende landen, ook al hebben deze over dit speciale invoerrecht niet met Engeland onderhandeld. Wel zullen deze landen uiteraard ten aanzien van de invoerrechten op andere producten in het algemeene kader der onderhandelingen voldoende tegenprestaties moeten verrichten. Met deze verlaging tot 32 pCt. van het algemeene tarief voor het betreffende product is dan echter automatisch de preferentiele marge tot 2 pCt. teruggebracht, aangezien het bij den bestaanden opzet niet geoorloofd zal zijn, dat Engeland aan zijn Ottawa-partners een verlaging van het preferentieel recht toestaat zonder dat tegelijkertijd het algemeene invoerrecht eenzelfde verlaging ondergaat. Mocht het algemeene recht een verlaging tot 30 pCt. ondergaan, dan zou hiermede automatisch de preferentie zijn geelimineerd.

Het behoeft geen betoog, dat deze, wegens zijn eenvoud

³⁾ Vanwege het belang der betreffende bepalingen zal, waar nodig, de Engelsche tekst worden geciteerd.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 24 December 1946, t.a.p. blz. 869, 1e kolom.

aantrekkelijke opzet voor het Britsche Gemeenebest, ook uit politiek oogpunt, belangrijke consequenties inhoudt. Op de conferentie te Londen is dan ook nog uitvoerig over dit punt gesproken. De Amerikaansche delegatie heeft echter aan deze clausule uit het Amerikaansche ontwerp-handvest, welke ook voorkwam in de oorspronkelijke „Proposals”; vastgehouden. Zij stond hier sterk, omdat bij het verkrijgen van de groote Amerikaansche leening de Britsche Regeering zich in principe bij de „Proposals” had aangesloten. Een drietal leden van het Britsche Gemeenebest heeft echter dienaangaande een reserve gemaakt en te kennen gegeven, dat zij aan afzonderlijke onderhandelingen over verlaging van preferenties, naast die over verlaging van invoerrechten, de voorkeur gaven, hierbij tot uitdrukking brengend, dat ook huns inziens de preferentiele marge lager zal moeten zijn dan zij tevoren was. Of deze dominions hun bezwaren handhaven, zal moeten blijken uit het antwoord, dat zij geven op de bovenbehandelde aanbeveling aan de betrokken Regeeringen inzake het accepteren van het Memorandum als grondslag voor de multilaterale onderhandelingen.

Genoemde consequenties maken echter begrijpelijk de bij herhaling verkondigde Engelsche opvatting, dat men het preferentiele systeem slechts zal afzwakken en eventueel opheffen, indien hiertegenover, met name van Amerikaanschen kant, minstens even belangrijke tegenprestaties komen te staan. Deze opvatting wordt uiteraard door de dominions gedeeld, al is de positie der diverse landen van het Britsche Gemeenebest verschillend; men vergelijkte bijv. Canada met Australië en Nieuw-Zeeland.

De betreffende Sectie van het Memorandum bevat nog een aantal andere belangrijke aanvullende bepalingen. Deze worden voorafgegaan door de aanbeveling, dat de landen vóór den aanvang der onderhandelingen geen nieuwe maatregelen op het gebied van invoerrechten en preferenties nemen, welke het succes van de onderhandelingen zouden kunnen prejudicieeren en ook op andere wijze (bijv. door middel van andere beperkende maatregelen) niet zullen trachten hun onderhandelingspositie te verbeteren. Men wil dus zooveel mogelijk uitgaan van den status quo. Men erkent echter de mogelijkheid om veranderingen aan te brengen in den vorm van de tarieven dan wel vroegere specifieke rechten om te zetten in ad valorem rechten en daarbij rekening te houden met eventuele plaatsgevonden devaluaties. Zoolang het beschermende karakter van het tarief er niet door wordt vergroot, rekening houdend met een normale periode, worden dergelijke veranderingen niet als nieuwe maatregelen beschouwd.

Voor landen als Nederland en België, met relatief lage tarieven, is deze, geen verdere toelichting behoevende, aanbeveling aanvaardbaar, gezien de voor beide landen zoo belangrijke uitbreiding van artikel 24 van het nieuwe ontwerp-handvest met de bepaling, dat de consolidatie van lage invoerrechten of van invoerrechtvrije behandeling in principe gelijk staat met een belangrijke verlaging van hooge invoerrechten of de eliminatie van tariefpreferenties.

Hierna komt de uiterst belangrijke „principal supplier rule”, welke aangeeft dat — ter vereenvoudiging en bespoediging van de a.s. onderhandelingen — van ieder land wordt verwacht, dat het alleen concessies in overweging zal nemen ten aanzien van die producten; waarvan de andere leden van de Voorbereidende Commissie de voornaamste leveranciers zijn of waarschijnlijk zullen worden. De Engelsche tekst spreekt hier van „likely to be principal supplier”. Tevens wordt, hierbij niet naar ieder land afzonderlijk gezien, maar nagegaan of de leden van de Voorbereidende Commissie „taken as a whole” aan het gestelde criterium voldoen. Ook zal hierbij in beschouwing kunnen worden genomen het mogelijk verdwijnen van ex-vijandelijke landen als leverancier van bepaalde producten alsmede fundamentele veranderingen in

den handel in deze producten door de ontwikkeling tijdens den oorlog.

Op basis van deze regels zullen in de komende maanden; naar gelang van de binnengekomen gegevens, nadere conclusies moeten worden getrokken over den vermoedelijke opzet van de onderhandelingen, terwijl uiteindelijke beslissingen dienaangaande waarschijnlijk pas zullen kunnen worden genomen, zoodra de delegaties in Genève bijeen zijn. Het is dan ook de bedoeling, dat als eerste te Genève een „Steering Committee” zal worden ingesteld, dat aan de hand van het beschikbare materiaal en de inmiddels door de verschillende landen gedane suggesties nadere richtlijnen zal moeten geven over de procedure e.g. de eerste indeeling van de onderhandelingen. Voorloopig is het uitgangspunt, dat deze onderhandelingen multilateraal zijn, zoolwel in draagwijdte als in toepassing bij de wet. Zoodoende zullen hieruit 16 lijsten van tariefconcessies resulteeren, die elk aangeven een beschrijving van de producten en de maximale concessies daarop, welke zullen worden toegepast ten aanzien van invoerrechten uit elk der andere landen. Op deze manier zal ieder lid van de Commissie contractueel gerechtigd zijn, „in its own right and independently of the most-favored-nation clause”, tot ieder van de concessies, voorkomende in ieder van de lijsten van de andere landen-leden.

Men geeft de voorkeur aan een multilateralen vorm van de tariefschema's op grond van de volgende overwegingen:

1. om in de toekomst ten aanzien van de invoerrechten grootere stabiliteit te hebben dan onder bilaterale overeenkomsten heeft bestaan;
2. om de zekerheid te hebben van een uitgebreide actie tot verlaging van invoerrechten;
3. om landen het recht te geven op tariefconcessies voor bepaalde producten, welke zij niet onder bilaterale overeenkomsten zouden kunnen verkrijgen wegens hun minder belangrijke positie als leverancier van het betrokken product;
4. om het principe tot gelding te brengen, dat ieder land erop vooruitgaat, wanneer een ander land tariefreducties op eenig product geeft, zelfs wanneer een derde land hiervan de belangrijkste leverancier is.

Op grond van bovenstaande richtlijnen zullen zich bij de a.s. onderhandelingen de volgende stadia voordoen:

1e phase. Ieder der deelnemende landen zendt aan de andere landen zoo spoedig mogelijk (bij voorkeur niet later dan 31 December 1946) een voorloopige lijst van zijn desiderata. De andere deelnemende landen worden op de hoogte gehouden van de desiderata, welke land *a* t.o.v. land *b* heeft door middel van toezending door land *a* aan het Secretariaat van een aantal copieën van de betrokken lijst, welke o.a. aangeeft het bestaande recht en het gevraagde recht op ieder der producten in kwestie ⁵⁾.

Op deze wijze komt ook ons land dus op de hoogte van de desiderata, welke door alle andere leden der Voorbereidende Commissie aan elkaar zijn gesteld.

2e phase. Bij den aanvang van de conferentie te Genève overhandigt ieder land een schema van de voorgestelde concessies, welke het zou willen geven aan alle andere leden van de Voorbereidende Commissie in het licht van

⁵⁾ Er zullen bij den huidige opzet dus 16 schema's van invoerrechten zijn, plus, wanneer Rusland meedoet, een schema aangevend een verplichting van de Sovjet Unie om jaarlijks bepaalde producten te kopen, waarvan de waarde wordt geschat op niet minder dan een gemiddeld bedrag, dat zal moeten worden overeengekomen. Gezien de in uitwerking zijnde Toelue zullen de lijsten van Nederland en België worden gecombineerd en zullen deze lijsten onderdeel zijn in Moederland en ieder der Overzeesche Gebiedsdeelen. Ook andere landen met overzeesche gebiedsdeelen zullen nu dus lijsten moeten inzenden naar gelang het aantal afzonderlijke tariefgebieden, welke zij bij de onderhandelingen zullen vertegenwoordigen.

Ten aanzien van de preferenties zullen soortgelijke schema's tot stand komen, welke of in de multilaterale tariefschema's zullen worden opgenomen dan wel aparte lijsten zullen blijven vormen. In principe zal zulks aan het betrokken land worden overgelaten, doch de Voorbereidende Commissie acht volgens haar aanvankelijke meening de eerste methode de beste.

de desiderata, die eerstgenoemd land aan de andere heeft toegezonden. Het is de bedoeling, dat deze lijsten zoo reëel mogelijk zullen zijn en dus geen of zoo min mogelijk concessies worden achter gehouden.

3e phase. Niettegenstaande het multilaterale karakter van de onderhandelingen zal gewoonlijk de ervaring worden opgedaan, dat slechts 2 of 3 landen direct en in eerste instantie zijn betrokken bij een concessie op een bepaald product en dat het belang van de andere landen, hoewel materieel misschien op zichzelf belangrijk, toch slechts secundair is. Men ziet de onderhandelingen dan ook product voor product verlopen en als regel in den vorm van discussies van 2 of mogelijk 3 of 4 landen. De samenstelling van de onderhandelingsdelegaties van de verschillende landen zal met dezen opzet rekening dienen te houden en dus in principe verschillende groepen onderhandelaars moeten omvatten. Het aantal van deze groepen onderhandelaars zal echter variëren met den omvang van de handelsrelaties van het betrokken land.

Aan het Secretariaat van de Voorbereidende Commissie zullen zoo spoedig mogelijk de samenstelling en onderverdeling van deze onderhandelingsdelegaties moeten worden opgegeven, bij voorkeur reeds vóór den aanvang van de conferentie.

4e phase. De voortgang van de onderhandelingen zal nauwlettend door de Voorbereidende Commissie als geheel moeten worden gevolgd en periodiek aan een algemeen overzicht moeten worden onderworpen. Zoodoende zal ieder land regelmatig zijn positie kunnen bepalen en kunnen vaststellen in hoeverre het voordeelen zal krijgen van de betrokken landen in het licht van de bijdragen van deze landen tot het gestelde doel van verlaging van invoerrechten over een zoo groot mogelijk terrein. Men hoopt zoodoende een grootere bereidheid tot het doen van concessies bij alle der betrokken landen te verkrijgen. Dergelijke overzichten zullen uiteraard niet anders dan in een meer algemeen vorm kunnen worden gegeven en niet alle details kunnen omvatten; ieder der betrokken landen is echter gerechtigd ten aanzien van bepaalde producten alle noodzakelijke gegevens op te vragen, zoodat het op een gegeven moment zijn belangstelling in de onderhandelingen tusschen derde landen over de invoerrechten op deze producten zal kunnen te kennen geven.

Het bovengenoemde „Steering Committee” zal in deze een zeer belangrijke rol hebben te vervullen.

Uiteindelijk resultaat.

Wanneer inderdaad alles langs bovengestelde lijnen verloopt, zullen, zooals gezegd, hieruit een aantal schema's van invoerrechten resulteeren, welke tot een multilateraal geheel worden samengevoegd. De belangrijke vraag zal dan moeten worden beantwoord, wat dienaangaande, vooruitlopend op de Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid, verder zal dienen te gebeuren. Ook dienaangaande bevat het Memorandum bepaalde gedachten, waarover thans nog in het kort iets mag worden gezegd.

Het eerste voorstel betreft het aangaan van een *algemeene overeenkomst over invoerrechten en handel*.

De algemeene opvatting is, dat het zeer moeilijk zal zijn om te wachten met het uitvoeren van de resultaten van de onderhandelingen over verlaging van invoerrechten en preferenties, totdat de Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid bijeen zal zijn geweest en, bij slagen daarvan, de landen het „Charter” zullen hebben aanvaard en, voorzoover noodig, middels wettelijke bepalingen in uitvoering hebben gebracht. Daarom wordt voorgesteld, dat bovenbedoelde tariefschema's zullen worden ingepast in een overeenkomst tusschen de leden van de Voorbereidende Commissie, in welke overeenkomst ook zullen worden opgenomen die bepalingen van Hoofdstuk V van het ontwerp-handvest, welker invoering

noodzakelijk moet worden geacht om de waarde van de tariefconcessies veilig te stellen. Deze overeenkomst, waarvan een eerste concept aan het Memorandum is toegevoegd, zal tevens zoodanig moeten zijn opgesteld, dat men de noodzakelijke wijzigingen erin zal kunnen aanbrengen na de Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid.

Het is de bedoeling, dat deze overeenkomst zal worden geteekend en bekend gemaakt aan het einde van de tariefonderhandelingen. De overeenkomst zal juridisch onafhankelijk van het handvest staan en in werking worden gesteld zoo spoedig mogelijk na haar teekening en publicatie. De deelnemende landen zullen vrij zijn zich uit de overeenkomst terug te trekken aan het einde van een periode van 3 jaar of daarna onder een opzeggingstermijn van 6 maanden. Zoodoende zal de gelegenheid worden geschapen om de overeenkomst, indien er behoefte aan mocht bestaan, te herzien en tevens eventueel noodzakelijke wijzigingen aan te brengen in de tariefschema's.

Het direct in werking doen treden van de nieuwe verlaagde invoerrechten zal natuurlijk stuiten op de moeilijkheid, dat een aantal landen meestbegunstigingsovereenkomsten heeft met naties, die niet aan de conferentie te Genève zullen deelnemen. De voorloopige gedachte is, deze moeilijkheid te omzeilen door de voordeelen ook uit te strekken tot de niet-deelnemende landen, in afwachting van het resultaat van de Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid, welke de vraag zal hebben te behandelen, of concessies, gegeven in verband met het handvest, ook moeten worden uitgestrekt tot landen, die niet tot de Internationale Handelsorganisatie toetreden en daarom niet de verplichtingen van artikel 24 van het handvest op zich nemen.

Instelling van een voorloopige organisatie in afwachting van de oprichting van de Internationale Handelsorganisatie.

Een aantal van de bepalingen van de algemeene overeenkomst over invoerrechten en handel, bijvoorbeeld die, welke zijn gebaseerd op artikel 34 (Noodmaatregelen inzake den invoer van bepaalde producten) en artikel 35 (Feiten in strijd met het handvest) zullen slechts kunnen worden uitgevoerd, indien er een internationaal lichaam zal zijn, dat de hiervoor noodzakelijke uitspraken doet en de nakoming door de leden van de op zich genomen verplichtingen controleert. Daarom wordt voorgesteld om bij welslagen van de onderhandelingen te Genève over te gaan tot het oprichten van een dergelijke voorloopige organisatie.

Ontwikkeling na het tot stand komen van de Internationale Handelsorganisatie.

Het ontwerp-handvest, zooals het thans is geformuleerd, voorziet er in artikel 76 in, dat de landen, die toetreden tot bovengenoemde algemeene overeenkomst, de origineele leden zullen zijn van de interim-tarief-commissie, welke in het kader van de Internationale Handelsorganisatie zal moeten worden opgezet, wanneer de Internationale Conferentie over Handel en Werkgelegenheid het beoogde doel zal hebben bereikt. Taak van deze interim-tarief-commissie zal zijn om te bepalen of een lid van de Internationale Handelsorganisatie heeft voldaan aan zijn verplichtingen en in het tevens gestelde geval andere leden der organisatie, die hierover gerechte klachten hebben, te autoriseeren hunnerzijds bepaalde voordeelen te onthouden aan die landen, die terzake in gebreke zijn gebleven. Dit laatste zal worden afgemeten naar het gemiddelde van wat door de andere landen op tariefgebied is gedaan.

Een land, dat naar het oordeel van de interim-tarief-commissie wel aan zijn verplichtingen dienaangaande heeft voldaan, zal op zijn beurt weer worden toegelaten tot de interim-tarief-commissie.

Uitgangspunt is verder, dat de leden van de interim-

tarief-commissie bereid zullen zijn om in onderhandelingen met aspirant-leden zoo noodig ook die producten ter sprake te brengen, welke voor laatstgenoemde categorie van belang zijn, ook indien deze tariefposten niet in de oorspronkelijke onderhandelingen tusschen de leden van de Voorbereidende Commissie een rol hebben gespeeld.

Ten aanzien van deze nieuwe onderhandelingen zal een keuze moeten worden gedaan tusschen de volgende alternatieve procedures:

a. afzonderlijke bilaterale onderhandelingen van de leden van de interim-tarief-commissie met aspirant-leden en eveneens soortgelijke onderhandelingen onder de aspirant-leden zelf;

b. onderhandelingen van ieder der aspirant-leden met de gezamenlijke leden van de interim-tarief-commissie op basis van het tot stand komende multilaterale schema van tariefconcessies.

Slotopmerkingen.

In het bovenstaande zijn de voornaamste bepalingen van het Memorandum in het kort behandeld. Voor een goed begrip van deze ingewikkelde materie wordt echter lezing van het stuk zelf ten zeerste aanbevolen, niet alleen door belangstellenden in problemen op handelspolitiek gebied, doch niet minder door de betrokkenen uit het bedrijfsleven zelf, die, naar wordt gehoopt, voldoende doordrongen zullen zijn van het groote belang, dat de komende onderhandelingen kunnen hebben. Uiteraard zal bij den lezer de vraag zijn gerezen, of een dergelijke grootscheepsche opzet wel eenige kans van slagen zal hebben, waarbij hij wellicht zal denken aan de recente ontwikkeling op politiek gebied in de Vereenigde Staten. Dienaangaande kan slechts worden verklaard, dat ook de Amerikaansche en andere Regeeringen met grooten ernst haar voorbereidingen voor de komende onderhandelingen treffen. Ons land zal hierbij niet achter kunnen en mogen blijven en door de Nederlandsche instanties wordt dan ook hard gewerkt aan het verzamelen van de verder noodzakelijke gegevens en het klaarmaken van de verschillende lijsten, welke aan de andere landen moeten worden toegezonden. Men staat hierover in contact met het georganiseerde bedrijfsleven, terwijl voor de belanghebbenden natuurlijk ook de gelegenheid blijft bestaan het Directoraat-Generaal van de Buitenlandsche Economische Betrekkingen rechtstreeks te benaderen, waar een nieuw gecreëerde multilaterale afdeling het centrum van de Nederlandsche voorbereidingen vormt.

Uiteraard zal moeten worden afgewacht, in hoeverre de bovenbehandelde opzet nog wijzigingen zal ondergaan tengevolge van de opvattingen, welke door de verschillende betrokken Regeeringen ingevolge bovengenoemde resolutie ter kennis van het Secretariaat van de Voorbereidende Commissie worden gebracht. Gaat de bijeenkomst te Genève in den gedachten vorm door, dan zal zij één der belangrijkste internationale conferenties kunnen worden, welke ooit zijn gehouden. Haar al of niet welslagen zal van beslissende betekenis kunnen zijn voor de ondernomen pogingen om ook op economisch en daardoor op handelspolitiek gebied en uiteindelijk ook op het terrein der groote politiek een betere wereld te scheppen. In dit verband moge nogmaals worden gewezen op het nauwe, zoo niet onverbreekelijke verband, dat is gelegd tusschen het ontwerp-handvest en het resultaat van de tariefonderhandelingen.

Laatstgenoemde onderhandelingen zullen voorts zeer interessant zijn door den multilateralen opzet ervan en daarbij voor ons land en België nog eens in het bijzonder, aangezien beide landen, uitvoering gevende aan de douane-unie, erin als een geheel zullen optreden. Het spreekt dan ook vanzelf, dat terzake een nauw en veelvuldig overleg tusschen den Haag en Brussel en vice-versa plaatsvindt.

De moeilijkheden op den bovenstaanden weg zullen

veelvuldig en omvangrijk zijn, doch het beoogde doel; t.w. het zooveel mogelijk opheffen van de belemmeringen, welke een ontplooiing van den wereldhandel in den weg staan, is ook in ons land aller medewerking alleszins waard.

A. B. SPEEKENBRINK.

HET CENTRAAL ECONOMISCH PLAN EN DE LANDBOUW.

Na de publicatie van de „Eerste Nota over het Nationaal Welvaartsplan 1946”, opgemaakt door het Centraal Planbureau i.o., is aan de taak van dat bureau in de verschillende dag-, week- en maandbladen wel zo dikwijls aandacht geschonken, dat het overbodig genoemd mag worden om in dit tijdschrift nog eens in het algemeen over het Welvaartsplan en het Planbureau te schrijven. Wie zich in de algemene aspecten van deze materie wil verdiepen, zij verwezen naar het speciale nummer, dat „Economisch-Statistische Berichten” aan het Nationaal Welvaartsplan 1946 wijdde ¹⁾.

De bedoeling van dit artikel is enkele, nog niet belichte, agrarische aspecten van het planwerk nader te bespreken. Wie de Eerste Nota over het Centraal Economisch Plan 1947 doorleest, zal misschien aan het einde opmerken, dat er weinig over landbouw in staat; hij zal vermoedelijk verzuchten, dat daaruit opnieuw blijkt, dat de landbouw bij de centrale instanties in Den Haag maar weinig in tel is. Deze mogelijke conclusie van den lezer is echter geheel onjuist.

Dat men in de Nota's weinig over de landbouw vindt, hangt samen met het wezen van deze stukken, die uitdrukkelijk het karakter dragen van globale plannen. Zij beschrijven dus de algemene ontwikkeling van het economisch leven in ons land in 1946 en volgende jaren, zonder op afzonderlijke bedrijfstakken of producten in te gaan.

In andere (niet of nog niet gepubliceerde) Nota's van het C.P.B. is, voortbouwende op de algemene oriëntering van de Eerste Nota's, wel degelijk over de verschillende bronnen van volkswelvaart afzonderlijk geschreven, en bij die gelegenheden is de landbouw uitvoerig behandeld.

Men kan het werk van het C.P.B. vrij duidelijk in twee delen splitsen, nl. het werk op korte en het werk op lange termijn.

Voorlopig moet het Bureau zich noodgedwongen vooral met de eerste categorie bezighouden. De problemen, die onmiddellijk om een oplossing vragen, zijn zo groot en talrijk, dat deze voorlopig vrijwel alle aandacht vragen.

Welke zijn nu de voornaamste problemen, welke de Eerste Nota's behandelen en in hoeverre is de landbouw daarbij betrokken?

Het is een gemeenplaats om te zeggen, dat we in een tijd van schaarste-economie leven, maar toch zij deze versleten uitdrukking het uitgangspunt van onze beschouwingen. Het vraagstuk, dat het C.P.B. in de Eerste Nota's behandelt, kan als volgt worden omschreven. Ons volk heeft in een bepaald jaar een zeker totaal bedrag beschikbaar, waaruit alle uitgaven moeten worden voldaan, zowel de investeringsuitgaven als de uitgaven voor de consumptie. Van de omvang van de investeringen is het tempo van de wederopbouw en de mate, waarin onze kapitaalgoederenvoorraad zal uitgroeien boven het vooroorlogse niveau, afhankelijk. Stelt men veel voor investeringen beschikbaar, dan groeit de kapitaalgoederenvoorraad snel aan, maar dan is tevens de noodzaak gegeven, de consumptie op een laag peil vast te leggen.

De Regering moet, in een stelsel van min of meer geleide economie, in de eerste plaats haar standpunt ten aanzien van deze vraag (snelle opbouw bij lage consumptie,

¹⁾ „E.-S.B.” van 24 Juli 1946, no. 1524.

of vrij grote consumptie bij langzame opbouw) bepalen, en het is de taak van het C.P.B. om haar over die vraag voor te lichten. Vervolgens moet zowel ten aanzien van de investeringen als ten aanzien van de consumptie een nadere verdeling in enkele grote categorieën worden gemaakt. Bij de investeringen bijv. moet worden aangegeven, hoe het totaal bedrag zal worden verdeeld over industrie, verkeer, landbouw, etc. Bij de consumptie heeft men een verdeling te maken naar duurzame consumptiegoederen en niet-duurzame, terwijl de laatste groep dan nog weer verdeeld kan worden in voedingsmiddelen en andere niet-duurzame goederen. Ook over deze verdeling dient het C.P.B. een advies aan de Regering uit te brengen.

Uit deze uiteenzetting blijkt onmiddellijk het grote belang, dat de landbouw bij het werk van het C.P.B. heeft. Immers, het is voor haar van het grootste gewicht, dat van het begin af aan van het totaal der investeringsuitgaven een passend bedrag voor de agrarische sector wordt gereserveerd. Van niet minder belang is het, dat van het totaal der consumptie-uitgaven een passend bedrag voor voedingsmiddelen wordt vastgelegd. Dit bedrag wordt gevormd door het product van de hoeveelheid voedingsmiddelen, die ons volk in een jaar zal consumeren, en de prijs, die daarvoor per eenheid zal worden betaald. Neenvragen, die behandeld moeten worden, zijn nog: hoeveel van de nationale productie moet voor uitvoer ter beschikking worden gehouden, en hoe groot mag de invoer ten hoogste zijn? Ook bij de beantwoording van deze vragen is de landbouw uiteraard ten nauwste betrokken.

Voor ik een kort overzicht geef van de cijfers uit de Eerste Nota's, moge worden ingegaan op de inhoud van het begrip investeringen in de landbouw. Bij het woord „investeringen” is het nl. gebruik om in de eerste plaats te denken aan industrie, verkeer en handel. De investeringen in de agrarische sfeer zijn (behalve voorzering het om hypothecaire leningen voor grondaankopen ging) vrijwel altijd „geruisloos” verlopen. Zelden werd uitdrukkelijk bekend gemaakt, dat een bepaald bedrag in de agrarische sector zou worden geïnvesteerd. De meest opvallende gebeurtenissen waren in dit opzicht de inpolderingen en ontginningen. Daarom kan het nuttig zijn om enkele posten aan te geven, die m.i. alle vallen onder het begrip „investeringen in de landbouw”. Te noemen zijn:

1. uitgaven voor herstel van grond, gebouwen en inventaris. Hieronder valt zowel het herstel van oorlogsschade als de normale vervanging van versleten of verouderde delen (vervangingsinvesteringen). De Directie voor Grondgebruik en Landbouwherstel moet in de eerste plaats advies over deze rubriek geven;
2. uitgaven voor grondverbetering, ruilverkaveling, ontginning, inpoldering, in het algemeen uitgaven ter uitbreiding en verbetering van het kapitaalgoed cultuurgrond. Ook hier moet de Directie voor Grondgebruik en Landbouwherstel, meer speciaal de Cultuurtechnische Dienst, van advies dienen;
3. uitgaven voor de bouw van nieuwe boerderijen en andere agrarische bouwwerken;
4. uitgaven voor de uitbreiding van de dode inventaris (machines, werktuigen, gereedschappen, installaties), boven datgene, wat onder herstel en vervanging valt;
5. investeringen in de vorm van uitbreiding van de vestapfel. Deze investering geschiedt voor het landbouwbedrijf als geheel zelden in de vorm van een geldelijke uitgave (wel bij invoer van gebruiks- of fokvee uit het buitenland), doch meestal in de vorm van het aanhouden van gefokt vee;
6. uitgaven voor herbebossing en uitbreiding van het bosbezit. Over de omvang van dit bedrag zal het Staatsbosbeheer zich moeten uiten. Dat deel van het totaal bedrag, dat bestemd is voor het herstel van de bossen, die in de loop van het jaar geveld zijn, noemen wij bij deze rubriek vervangingsinvesteringen;

7. vervangings- en nieuwe investeringen in de landbouw-industrie;

8. idem in het visserijbedrijf (ook in het Plan onder de landbouw behandeld).

De tuinbouw hebben wij niet afzonderlijk genoemd, omdat zij in de rubrieken 1, 2, 3, en 4 begrepen is.

Wij zullen ons in het volgende beperken tot het materiaal, dat in het Plan 1947 is vervat. Zoals men weet, bevat deze nota een Raamplan voor de periode 1947—1952 en een Globaal Plan voor 1947. Het Raamplan heeft de bedoeling een omlijsting te geven, waarbinnen de opeenvolgende jaarplannen moeten passen. Het Raamplan geeft dus enkele lijnen omtrent de economische ontwikkeling van ons land gedurende de eerstvolgende zes jaren.

Wij willen nu nagaan, met welke bedragen de agrarische sector in de verschillende tabellen van het Raamplan voorkomt, speciaal wat de consumptie van voedingsmiddelen en de investeringen betreft. Teneinde de behandeling te vergemakkelijken, is in tabel I een overzicht van de nodige cijfers opgesteld.

TABEL I.

De agrarische sector in het Raamplan:

In miljarden gulden	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
1. Totaal der middelen	8,8	9,8	9,9	9,9	10,2	10,5	10,7
2. Consumptie	5,4	6,1	6,8	7,1	7,4	7,7	8,0
3. 2 in pCt. van 1	62	62	69	72	73	73	75
4. Cons. van voedingsmidd.	2,3 ¹⁾	2,9	3,0	3,1	3,2	3,4	3,6
5. 4 in pCt. van 1	26	30	30	31	31	32	34
6. 4 in pCt. van 2	43	48	44	44	43	44	45
7. Cons. van voedingsmiddelen per hoofd in pCt. van 1938	74	76	78	80	83	87	91
8. Investerings-totaal	2,0	2,7	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2
9. Netto investeringen	1,0	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
10. Agrar. invest. totaal	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
11. Agrar. netto invest.	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
12. 10 in pCt. van 8	10	11	10	10	10	10	9
13. 11 in pCt. van 9	10	12	11	11	11	11	11

¹⁾ In prijzen van 1946.

Bij het beschouwen van deze tabel bedenke men, dat in het Raamplan steeds is gerekend met de prijzen van 1947. De beweging, die er in de cijfers van het Raamplan zit, is dus een hoeveelheidsbeweging.

We zien uit de tabel, dat, indien aan het Raamplan wordt voldaan, het totale voor consumptie beschikbare bedrag zal toenemen van f 5,4 miljard in 1946 tot f 8 miljard in 1952. Daarvan zal resp. f 2,3 miljard en f 3,6 miljard voor voedingsmiddelen beschikbaar zijn. Met andere woorden, het door de bevolking voor voeding te besteden bedrag zal aan het eind der raamperiode ongeveer 1½ maal zo groot zijn als aan het begin. Nemen we een ogenblik aan, dat de verhouding tussen de voorziening uit eigen productie en uit import gelijk zal blijven, dan mag men dus veronderstellen, dat ook de voor binnenlandse voedingsmiddelen te besteden som aan het eind der raamperiode 50 pCt. groter zal zijn dan in 1946. Men kan dit ook zo uitdrukken, dat men zegt, dat de binnenlandse markt in die periode met 50 pCt. toeneemt. Deze stijging wordt ten dele veroorzaakt door de toeneming van het totale voor consumptie beschikbare bedrag, en verder door een stijging van het aandeel der voedingsmiddelen in het totaal (nl. van 26 tot 34 pCt.). Daarentegen blijft het aandeel der voedingsmiddelenconsumptie in de gehele consumptie vrijwel constant rond 44 pCt.

Deze toeneming in het verbruik van voedingsmiddelen is voor de landbouw van zeer veel belang, vooral omdat zij in het bijzonder betrekking zal hebben op de eetwaren met een enigermate luxe karakter (zuivel, vlees, eieren, groente en fruit).

Het is te hopen, dat land- en tuinbouw de mogelijkheden, die het Raamplan hen biedt, zullen weten uit te buiten

door in het bijzonder aandacht aan de voorziening van de binnenlandse markt te schenken en door daarbij het vraagstuk van de handelsmarges en de organisaties van de handel niet te vergeten.

Wanneer we nu de tweede helft der tabel, welke handelt over de investeringen, bezien, dan valt het onmiddellijk op, dat voor de agrarische investeringen relatief kleine bedragen zijn gereserveerd, al is een bedrag van f 200 à 300 miljoen nog altijd een respectabele som.

Het grootste deel van het totale voor investeringen beschikbare bedrag zal moeten worden besteed voor uitbreiding en vernieuwing van industrie en verkeer. In het Plan is dan ook bewust rekening gehouden met de noodzakelijkheid van industrialisatie. Het is nl. onwaarschijnlijk, dat de agrarische sector meer mensen zal kunnen opnemen dan zij reeds bevat, ja, het zal zelfs vermoedelijk gewenst zijn om aan deze sector arbeidskrachten te onttrekken. Gebeurt dat, dan zal de arbeidsproductiviteit der achterblijvende vergroot (moeten) worden, waardoor hun beloning relatief ook verhoogd kan worden boven het vooroorlogse niveau.

Ondanks het feit, dat het accent bij de investeringen moet liggen op industrie en verkeer, dienen toch vrij belangrijke bedragen gereserveerd te worden voor investeringen in de agrarische sector, omdat de agrarische productie zeer aan modernisering toe is. Aan verbetering van de indeling en de productiecapaciteit van de grond, aan uitbreiding en verbetering van het machinepark, en aan verbetering der bedrijfsgebouwen zal in de komende jaren grote aandacht moeten worden besteed. Welke bedragen hiermede gemoeid zijn, is nog niet nauwkeurig aan te geven. Het door Minister Mansholt aangekondigde ontwikkelingsplan voor de landbouw zal daarover inlichtingen moeten bevatten. De in het Raamplan opgenomen bedragen hebben het karakter van voorlopige reserveringen, die in nauwe samenwerking tussen de afdeling agrarische ontwikkelingsplannen van het Ministerie, het Landbouw Economisch Instituut en het Centraal Planbureau moeten worden geconcretiseerd.

Het zal sommige lezers wellicht hebben verbaasd, dat wij niet begonnen zijn met het opnemen van gegevens over het aandeel van de agrarische productie in het geheel. De wijze, waarop de cijfers van het Raamplan tot stand zijn gekomen, laat echter niet toe, om deze, overigens logische opstelling te maken. De zaak is nl. deze, dat het C.P.B. voor 1947 wel de bijdragen, die de verschillende bedrijfstakken tot het Nationaal Product leveren, afzonderlijk heeft geschat, doch voor de volgende jaren slechts op het totaal, door middel van bepaalde coëfficiënten, correcties heeft aangebracht. We kunnen dus slechts voor 1947 aangeven, welk aandeel de agrarische sector heeft in het Nationaal Product, indien het Plan tot uitvoering komt (tabel II).

TABEL II.

Bijdrage van de agrarische sector tot het Nationaal Product.

	Netto productie in 1938 naar prijzen van 1938 (miljoenen gld.)	Productievolume in 1947 (1938 = 100)	Netto-prod. in '47 naar prijzen van 1938 in mill. gld. (2) x (3)	Binnel. productie-kosten in '47 (1938 = 100)	Netto-prod. in '47 naar prijzen van 1947 in mill. gld. (4) x (5)
1. Land- en tuinbouw	451	76	342	235	804
2. Visserij	12	100	12	200	24
3. Voedingsmiddelen-industrie	238	72	171	210	160
4. Agrar. sector	701	—	525	—	988
5. Subtotaal	4.418	87	3.585	187	6.708
6. 4 in pCt. van 5	17	—	15	—	15
7. Algemeen totaal	5.100	—	—	—	8.328
8. 4 in pCt. van 7	14	—	—	—	12

In deze tabel zijn de cijfers over de voedingsmiddelen-industrie door ons, in overleg met het C.P.B., geschat, omdat deze bedrijfsklasse niet afzonderlijk in het Plan is

opgenomen. We zien dan, dat de agrarische sector in 1947 ongeveer 15 pCt. zal leveren van de toegevoegde waarde van alle bedrijfstakken (subtotaal) en ongeveer 12 pCt. van het gehele Nationaal Product. In 1938 waren deze cijfers resp. 17 en 14 pCt. De ruggang is een gevolg van de nog kleine productie van melk en vlees, die het productievolumen der voedingsmiddelenindustrie sterk beïnvloedt.

I. D. GROENVELD.

DE LANDBOUW- EN VOEDSELPOLITIEK VAN GROOT-BRITANNIË.

Groot-Brittannië was in de jaren tusschen de beide wereldoorlogen voor de levensmiddelenvoorziening grotendeels afhankelijk van het buitenland. Van de Europeesche landen waren slechts België en Griekenland in ongeveer dezelfde mate op importen aangewezen. In 1937/'38 bijv. werd de tarwevoorziening slechts voor 20 pCt. door eigen productie gedekt; voor vleesch bedroeg het cijfer 43 pCt.; voor melk en melkproducten 34 pCt., voor eieren 51 pCt.¹⁾

In die jaren bloeide de handel tusschen het Vereenigd Koninkrijk en Nederland. Van 1930 tot en met 1939 beliepen de exporten van het Vereenigd Koninkrijk naar Nederland gemiddeld f 130 miljoen per jaar, d.i. 8 pCt. van den totalen invoer van Nederland; de exporten van Nederland naar het Vereenigd Koninkrijk bedroegen gemiddeld f 227 miljoen per jaar, of wel 23 pCt. van den totalen Nederlandschen uitvoer. Gedurende deze 10 jaren bestonden de importen uit Nederland voor de gemiddelde 56 pCt. uit goederen, die in de Engelsche statistieken worden opgenomen onder het hoofd „Food, Drink and Tobacco”; gemiddeld 33 pCt. bestond uit zuivelproducten en bacon.

Gedurende 1945 — voor 1946 zijn nog geen volledige cijfers beschikbaar — bedroeg de Engelsche invoer uit Nederland slechts 4 pCt. van het gemiddelde over de jaren 1930/1939. De omvang van den toekomstigen invoer van voedingsmiddelen in het Vereenigd Koninkrijk is moeilijk te voorspellen, aangezien verschillende factoren hier van invloed zijn. Over de wijze, waarop het Engelsche departement van landbouw de binnenlandsche productie denkt te organiseren, is het een en ander bekend, doch hieruit zijn, in verband met het feit, dat de omvang van de vraag niet vast staat, geen conclusies te trekken t.a.v. den toekomstigen omvang van den invoer van agrarische producten.

Twee vragen kunnen echter worden beantwoord. Ten eerste: in welken omvang en tegen welke kosten steeg de Engelsche agrarische productie gedurende den laatsten oorlog? Ten tweede: in welke mate onderging of ondergaat de Engelsche landbouw een structuurverandering in dien zin, dat voedingsmiddelen kunnen worden geproduceerd tegen prijzen, welke voor de industriele arbeiders betaalbaar zijn? Bij deze formulering is bewust het woord *vraag* vermeden, daar deze, zooals gezegd, niet een vaststaande grootheid vormt, doch afhangt bijv. van het volume der industriele exporten, die op hun beurt ten nauwste samenhangen met de betalingsbalanspositie, de inkomensverdeling enz.

Ondanks Engeland's industrialisatie en ondanks het feit, dat de bevolking grotendeels leeft, en werkt in steden, vormt de landbouw nog steeds een belangrijken tak van bedrijvigheid. Van de totale oppervlakte van het Vereenigd Koninkrijk, t.w. 24 miljoen ha, wordt 19 miljoen ha of 80 pCt. gebruikt voor agrarische doeleinden. De landbouw verschaft werkgelegenheid aan ongeveer 1,25 miljoen personen; vele anderen zijn voorts van welvaart in den landbouw afhankelijk. Vóór 1939 bedroeg de waarde van de agrarische productie ongeveer £ 290 miljoen per jaar, een cijfer, dat gedurende de oorlogsjaren steeg tot bijna £ 580 miljoen.

¹⁾ Vgl. „Agricultural Register” 1938—1939, blz. 26.

De invloed van den oorlog op de productie.

Tengevolge van den oorlog kwam de invoer van voedingsmiddelen voor mensch en dier uit de direct bij het conflict betrokken landen tot stilstand. Aankoop elders stuitte op moeilijkheden in verband met de schaarschte aan valuta, terwijl tenslotte transportmoeilijkheden een verdere beperking van den aanvoer met zich brachten. Voorzover mogelijk diende derhalve de binnenlandsche agrarische productie te worden opgevoerd.

Daarbij concentreerde men zich op de productie van voedingsmiddelen, zooals aardappelen, die per acre of per arbeider een hooge calorische waarde bezitten, of van essentiële producten, welker import naar verhouding veel scheepsruimte zou vereischen. Tevens werden die importen, die slechts weinig scheepsruimte in beslag namen, zooals gedroogde eieren, zooveel mogelijk gehandhaafd. Voor de uitstippeling van de agrarische politiek gedurende den laatsten oorlog waren zeven factoren bepalend; zij worden hier vermeld in volgorde van de beteekenis, welke de Regeering er, naar men aanneemt, aan hechtte:

1. Voedingswaarde voor den mensch per acre;
2. Voedingswaarde per arbeider;
3. Evenwicht tusschen dierlijke en plantaardige componenten van het levensmiddelenpakket;
4. „protective foods“;
5. zuinig gebruik van scheepsruimte;
6. de noodzaak, bepaalde voorraden aan te houden;
7. de mogelijkheid van het toepassen van wisselbouw.

Met het slechter worden van de situatie nam het eerste punt in beteekenis toe, d.w.z. het verkrijgen van een maximum voedingswaarde per oppervlakte-eenheid werd steeds belangrijker. Het geschiktst voor dit doel was de productie van aardappelen en groenten, die ook op grond van punt 5 de voorkeur verdiende. Wat betreft het tweede punt kan worden opgemerkt, dat een tekort aan arbeidskrachten in den landbouw zich pas in een later stadium van den oorlog deed gevoelen. Het derde punt verhinderde de toepassing van een politiek, gericht op maximalisatie van voedingswaarden, zooals die door sommigen werd bepleit en die, tot het uiterste doorgevoerd, geleid zou hebben tot eliminatie van een groot gedeelte van den veestapel. Het zesde punt werkte ten gunste van de productie van aardappelen, die immers voor gevallen van nood konden worden opgeslagen en zoowel voor menselijke als dierlijke consumptie geschikt waren. De zevende overweging was, tezamen met de derde, in het voordeel van het aanhouden van slachtvee en schapen; op grond van het eerste, het tweede en het vijfde punt werd echter tot een zekere reductie van deze categorie besloten. Punt 7 werd met name tegen het einde van den oorlog van belang, toen algemeen werd geloofd, dat de vruchtbaarheid van den bodem was uitgeput. Toen de oorlog ten einde liep vertoonde de agrarische productie dan ook, in calorieën uitgedrukt, een daling.

Het is niet gemakkelijk, den omvang van de agrarische productie nauwkeurig vast te stellen. De stijging van de met diverse landbouwgebouwen bebouwde oppervlakte tijdens den oorlog is spectaculair; de betreffende cijfers zijn echter, zooals vanzelf spreekt, geen exacte maatstaf voor den omvang van de productie. Niettemin verdienen de volgende cijfers vermelding.

De bebouwbare oppervlakte in het Vereenigd Koninkrijk steeg van 12.906.000 acres (d.i. 5.223.000 ha) op 3 Juni 1939 tot 19.273.000 acres (d.i. 7.800.000 ha) op 3 Juni 1944, dus met 49 pCt. De bebouwde oppervlakte (d.i. de bebouwbare oppervlakte minus de oppervlakte, die tijdelijk als weidegrond wordt gebruikt) steeg van 3.567.000 ha in 1939 tot 5.887.000 ha in 1944, dus met 65 pCt. Het tarwe-areaal toonde, met 1.402.000 ha in 1943, een stijging van 96 pCt. vergeleken bij Juni 1939. Het gerst-areaal steeg met 119 pCt., t.w. van 410.000 ha in 1939 tot 897.000 ha in 1945. De met haver bebouwde oppervlakte lag met

1.673.000 ha in Juni 1942 70 pCt. boven 1939. De aardappelverbouw besloeg in 1944 573.000 ha, het dubbele van 1939; suikerbieten lagen met 174.000, eveneens in 1944, 24 pCt. boven 1939.

Wat de veeteelt betreft kan worden opgemerkt, dat de „tijdelijke“ weidegronden een slechts geringe stijging in omvang vertoonden, terwijl daarentegen het permanente weide-areaal aanzienlijk inkromp. Het aantal schapen, varkens en stuks pluimvee daalde tijdens den oorlog, op basis Juni 1939 = 100, tot resp. 59, 39 en 61. De melkveestapel vertoonde een stijging, zooals uit de volgende cijfers blijkt (Juni 1939 = 100).

Juni 1940	102
„ 1941	103
„ 1942	108
„ 1943	111
„ 1944	113
„ 1945	112
„ 1946	114

Het Ministerie van Voedselvoorziening schatte in 1944, dat de voedselproductie van het Vereenigd Koninkrijk in voedingswaarde (calorieën en proteïnen) uitgedrukt met 70 pCt. was gestegen, gemeten in eenheden scheepsruimte met 120 pCt. Helaas werd hierbij niet vermeld, hoe men tot deze berekening was gekomen. Hetzelfde bezwaar geldt voor de vaak gehoorde constatering, dat Engeland's behoefte aan voedingsmiddelen tegen het einde van den oorlog voor 60 à 70 pCt. door eigen productie werd gedekt.

Voor het verkrijgen van een maatstaf voor de stijging van de agrarische productie kan natuurlijk rekening worden gehouden met veranderingen in de waarde van het geld. Op deze wijze is berekend²⁾, dat de netto agrarische productie van het Vereenigd Koninkrijk tijdens den oorlog met 30 pCt. is gestegen (1943/44 vergeleken met de jaren 1936/39). Zonder rekening te houden met de verandering in de waarde van het geld, tegen de telkenmale geldende prijzen dus, was de stijging 169 pCt. „The Economist“ schatte³⁾, dat de gemiddelde stijging van de aan de boeren betaalde prijzen, inclusief prijs-subsidies, ongeveer 104 pCt. bedroeg.

De agrarische prijspolitiek.

Het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud voor arbeidersgezinnen bleef daarentegen tamelijk stabiel: op basis 1 September 1939 = 100 bereikte het in 1941 het cijfer 130, waarop het verder tot heden toe is blijven staan; het cijfer voor den in dit verband belangrijkste post van het budget, voedingsmiddelen, stond ononderbroken op 122. Hoewel het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud zijn fouten heeft — onlangs is een onderzoek ingesteld naar de mogelijkheid van verbetering — kan het feit, dat de kleinhandelsprijzen van essentiële voedingsmiddelen slechts 22 pCt. boven het peil van September 1939 liggen, niet worden ontkend.

Dit was het gevolg van omvangrijke subsidies, die in 1945 £ 365 miljoen beliepen, tegen £ 15 miljoen per jaar in het begin, en £ 160 miljoen per jaar aan het einde van den vorigen wereldoorlog. De huidige Regeering heeft bekend gemaakt, de subsidies te willen handhaven.

Hier volgen de indexcijfers voor de prijzen van agrarische producten in 1939 en 1944, het laatste volledige oorlogsjaar (zie blz. 114 bovenaan).

De wijze van functionneering van het systeem van subsidies is zeer ingewikkeld; zoodat met een algemeene schets moet worden volstaan. Hierbij moge worden uitgegaan van het systeem van vaststelling van de prijzen voor den boer, dat in Februari 1945 in werking trad. De

²⁾ Vgl. „The output of British agriculture during the war“ door J. H. Kirk in de „Proceedings of the Agricultural Economics Society“, Vol. VII, no. 1, Juni 1946.

³⁾ In het nummer van 19 Januari 1946, blz. 110.

1936—1938 = 100

	1939	1944
Totaal agrarische producten	103	193
Totaal veeteeltproducten ..	106	185
Totaal landbouwproducten ..	99	195
Slachtvee	108	160
Schape	195	161
Eieren	106	207
Melk	107	197
Tarwe	104	193
Gerst	113	254
Haver	99	221
Aardappelen	75	147

prijzen worden vastgesteld door vertegenwoordigers van de boeren en van de Regeering, die als de eenige koper van vrijwel alle agrarische producten optreedt. In Februari van ieder jaar worden de prijzen onderzocht en, zoo noodig, herzien. In Juli 1946 vond een herziening plaats op speciaal verzoek van de „National Farmers Union”, en wel als gevolg van de verhooging van het minimumloon voor agrarische arbeiders met 10/-, welke volgens de boeren „a sudden and substantial increase in costs” vertegenwoordigde. Langdurige onderhandelingen resulteerden tenslotte in overeenstemming op enkele belangrijke punten betreffende de methode en de procedure bij toekomstige „price reviews”. Van belang is, dat de Regeering niet inging op den eisch, dat winsten op eenig product moesten worden gehandhaafd. Integendeel, de Regeering behield zich het recht voor „to take account in fixing prices of any changes that may be required in the character of the national output”. Bij de jaarlijksche herzieningen worden de volgende punten in acht genomen ⁴⁾:

- a. de kostenstructuur van ieder product en veranderingen in de kosten sinds de vorige herziening;
- b. gegevens van de „Farm Management Survey” ⁵⁾ betreffende veranderingen in de financiële omstandigheden, zoowel in het algemeen als t.a.v. de verschillende typen van landbouwbedrijven;
- c. een algemeene schatting van kosten en opbrengsten in den geheelen agrarischen sector;
- d. de nationale behoeften en de relatieve dringendheid van de verschillende behoeftecategorieën.

Aldus worden de prijzen van landbouwproducten 18 maanden voor den oogst, en die van veeteeltproducten een jaar van te voren vastgesteld, met vastlegging van minimumprijzen voor de komende 2 tot 4 jaren.

Voor prijsaanpassingen als gevolg van plotselinge en belangrijke veranderingen in kosten kunnen op ieder moment van het jaar bovendien bijzondere „price reviews” worden gehouden; speciale nadeelen voor eenigen tak van agrarische bedrijvigheid mogen uit deze bijzondere herzieningen niet voortvloeien.

Structureele veranderingen in den Britschen landbouw?

Het zou te vroeg zijn, nu reeds te concludeeren tot structureele veranderingen in den landbouw als gevolg van den oorlog. Wel kan worden gezegd, dat er een prikkel tot grooter efficiency valt waar te nemen. „The Economist” heeft er in een interessant artikel ⁶⁾ in, dat in den agrarischen sector op den langen duur slechts welvaart mogelijk is bij efficiency; het blad bepleitte daarom een agrarische prijspolitiek, welke zou prikkelen tot betere benutting van arbeid en kapitaal en tot de productie van die voedingsmiddelen, bij welke Engeland relatief in het voordeel is. „Differential assistance” via het prijsmechanisme dus, en niet een politiek, zooals van de Labour-

regeering en haar voorgangster, die erop gericht is, bij de boeren in het gevlei te komen, aldus „The Economist”.

De grondslag van de agrarische politiek van de huidige Regeering blijkt het duidelijkst uit de verklaring van den minister van Landbouw en Visserij, Williams, enkele maanden na zijn benoeming afgelegd ⁷⁾: „The objective will be to promote a healthy and efficient agriculture capable of producing that part of the nations' food which is required from home sources at the lowest prices consistent with the provision of adequate remuneration and decent living conditions for farmers and workers with a reasonable return on capital invested. To this end the Government propose to establish as an essential and permanent feature of their policy for food and agriculture a system of assured markets and guaranteed prices for the principal agricultural products, namely milk, fat, livestock, eggs, cereals, potatoes and sugar beet”.

Deze politiek kan op den duur het karakter van het agrarische bedrijfsleven veranderen, voorzover „assured markets and guaranteed prices” een aansporing voor de agrarische producenten vormen, orde op zaken te stellen. De „Agriculture Bill”, momenteel in behandeling bij het Parlement, werkt deze politiek in details uit. Het prijsvaststellingsmechanisme, dat reeds bij overeenkomst functionneert, zal aldus bij de wet worden vastgesteld. Genoemde wet voorziet in een zekere mate van soepelheid, door aan den Minister bevoegdheid te geven het areaal vast te stellen, voor hetwelk de overeengekomen prijs zal gelden. Voorts zijn er nieuwe maatregelen tot bescherming van den pachter, een systeem voor de vaststelling van de pacht en een compensatieregeling voor vernieuwingen, welke de pachter — zonder dat hij toestemming van den eigenaar kon verkrijgen — heeft aangebracht, in opgenomen.

Bepaalde voorloopige maatregelen, genomen tijdens den oorlog, worden in de nieuwe wet bestendigd. Zoo krijgen de „Agricultural Committees”, die sinds 1939 in ieder graafschap voor den Minister optraden, een permanent karakter; zij zullen „County Agricultural Executive Committees” heeten en meer representatief voor het bedrijf worden. Onafhankelijke tribunaal van appel zullen worden opgericht, bij welke de boeren in beroep kunnen gaan tegen beslissingen van de „Agricultural Committees” en den Minister. Op te merken valt, dat de nieuwe wet niets bevat, dat op nationalisatie van het grondbezit in de naaste toekomst wijst.

Hoewel de Britsche landbouw niet op den export is georiënteerd, hangt de toekomst ervan in groote mate af van den toekomstigen gang van zaken in de wereldhuishouding. Verzekering van welvaart voor de eigen agrarische productie is het doel van de nieuwe wet en — voor den landarbeider — van de „Agricultural Wages (Regulation) Act 1947”. Van groot belang blijft echter de vraag, in welke mate Engeland agrarische producten zal kunnen importeerden en tegen welke kosten per eenheid een eventueel noodzakelijke stijging van de binnenlandsche agrarische productie zal kunnen worden bereikt. Is men gedwongen de productie te verhoogen tegen hoogere kosten per eenheid, dan is een verarming het gevolg.

De „Agriculture Bill” kan een bijdrage leveren tot verbetering van de voorwaarden voor een rationeeler productie en tot het vaststellen van agrarische prijzen en inkomens. De domineerende factoren, die de welvaart in de agrarische sfeer bepalen, liggen echter op hooger plan, op het terrein van nationale en internationale economische organisatie:

Oxford, 24 Januari 1947.

H. A. RHEE, M.A.

⁷⁾ In het Lagerhuis, op 15 November 1945.

⁴⁾ Vgl. Brief van den Minister van Landbouw aan den President van de „National Farmers Union of England and Wales”, d.d. 18 November 1946, gepubliceerd in „N.F.U. Information Service”, Januari 1947.

⁵⁾ Deze bewerkt de gegevens van ruim 3.000 bedrijven.

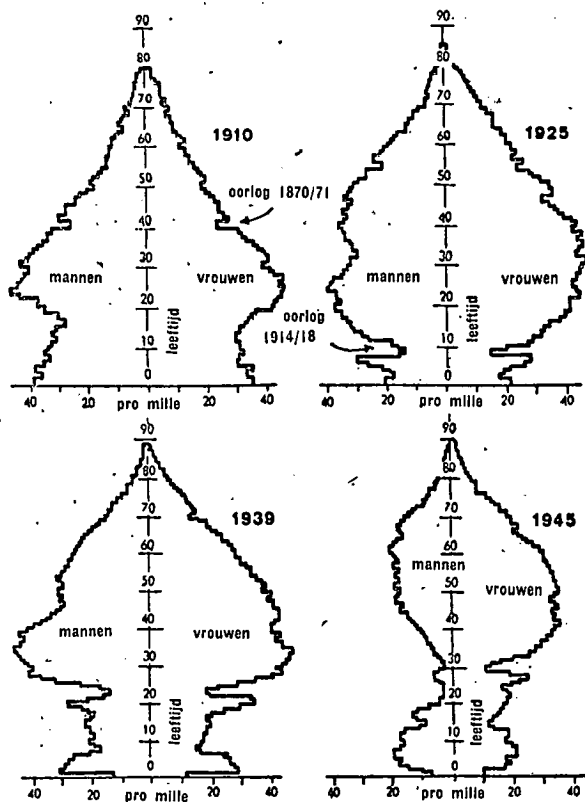
⁶⁾ „Farming Future”, in het nummer van 30 November 1946, blz. 860.

AANTEEKENING:

DE BEVOLKINGSSTRUCTUUR VAN BERLIJN.

De hierbij afgedrukte bevolkingspyramiden, ontleend aan de „Neue Zürcher Zeitung” van 13 December 1946, geven een beeld van de wijzigingen, die zich in den loop der jaren in de bevolkingsstructuur van de Duitse hoofdstad hebben voorgedaan. In het beeld van 1910 is nog eenigszins de „natuurlijke” pyramide te herkennen, hoewel zij op een wat slanken voet staat. Ter hoogte van den 40-jarigen leeftijd komt een knik voor, als gevolg van de daling der geboorten in de oorlogsjaren 1870/’71. De pyramide van 1925 is sterk van vorm veranderd; de voet is nog slanker geworden en bij het 10-de levensjaar ziet men een sterke inkeping, die is toe te schrijven aan den invloed van de geboortedaling in de oorlogsjaren 1914/’18. In het midden is een onregelmatige uitdijning ontstaan, waaruit het overwegen van de vrouwelijke bevolking in de gemiddelde leeftijdsklassen blijkt.

Veertien jaar later heeft deze vorm zich weer geheel gewijzigd: het onderste gedeelte der pyramide is weer iets breeder; de nawerkingen van de oorlogsjaren 1914/’18 en de daarop gevolgde crisistijd zijn kenbaar aan het inkrimpen van de leeftijdsklassen van 10—20 jaar. Bij de leeftijden 30 en 40 bemerkt men duidelijk den invloed van de door het nationaal-socialistische regime begunstigde politiek van industrialisatie voor oorlogsdoeleinden, waardoor een groot aantal arbeiders naar de hoofdstad is gestroomd.

Tenslotte het beeld van 1945. Dit is sterk gewijzigd en op jongsten geheel verbroken; geleid tot een groote inkrimping van de bevolking, in het bijzonder van de mannelijke van dienstplichtigen leeftijd. De voet is zeer smal, de jaarklassen 20—40 zijn, wat den mannelijken sector betreft, sterk gereduceerd, terwijl het vrouwelijke deel der bevolking eveneens kleiner is geworden, met name in de huwbare leeftijden. In het algemeen valt echter toch een duidelijk overwegen van de vrouwelijke bevolking te constateeren. Dit beeld zal weliswaar door terugkeer van krijgsgevangenen gedeeltelijk worden gecorrigeerd, maar zal toch nog jarenlang eenzijdig blijven.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HANDELSBESPREKINGEN TUSSCHEN NEDERLAND EN ENGELAND.

Te Den Haag werden dezer dagen Nederlandsch-Engelsche besprekingen gehouden betreffende den handel tusschen beide landen. „The Economist” van 25 Januari jl. wijst in verband daarmee op het ontbreken van evenwicht in het handelsverkeer tusschen Nederland en Engeland. De volgende cijfers geven daarvan een beeld:

	in £ 1.000	
	Eerste 9 maanden van 1938	1946
Exporten van producten van het Vereenigd Koninkrijk.....	9.851	21.453
Her-exporten	1.247	4.169
Totale exporten.....	11.098	25.622
Importen uit Nederland	21.978	7.455

In deze voor Nederland onbevredigende situatie weerspiegelen zich de gevolgen van den oorlog en de verlamming van het Duitse achterland, waarmede Nederland normaliter een druk handelsverkeer onderhield. Nederland wil thans, zoo zegt het blad, deze disharmonie te boven komen; met name de agrarische exporten naar Engeland zijn voor toeneming vatbaar, hoewel het vraagstuk van kosten en prijzen, zooals bij de Engelsche onderhandelingen met Denemarken is gebleken, moeilijkheden kan opleveren.

Engeland heeft den laatsten tijd met vele Europeesche handelsbesprekingen gevoerd. Deze van de Engelse „British Embassy News Bulletin” van 30 Januari jl. alle dit gemeenschappelijk, dat zij een wederzijdsche uitwisseling van aangeboden en gevraagde goederen vormden. Zoo ook thans de besprekingen met Nederland.

Het tweede gemeenschappelijk kenmerk is, volgens dit Bulletin, dat de Engelsche export naar deze landen (na waarde) sinds het einde van den oorlog steeds grooter is geweest dan de import uit die landen. Met de valuta, die Engeland aldus heeft verkregen, kan het niets kopen.

Een derde factor van betekenis noemt het Bulletin de hoge prijzen in de Europeesche landen; eenigszins omvangrijke aankopen der Europeesche zoudens; eenigszins omschakeling van goederen. Volgens Prof. Brouwers althans, in de „Groene Amsterdammer” van 25 Januari jl., bezit Nederland ongeveer het laagste prijsniveau in de wereld (slechts iets hooger dan het Engelsche, zooals dezelfde schrijver in de onlangs verschenen bundel „Nederlands Economisch Herstel” becijfert).

Op grond van dit laatste is een toeneming van onze export naar Engeland niet uitgesloten, mits „essentieele goederen” kunnen worden aangeboden, waarop de Engelsche invoerpolitiek in hoofdzaak blijft gericht.

HET ENGELSCH-BOUWPLAN VOOR 1947.

Op den 28sten Januari publiceerde de Engelsche Regeering een witboek over het nationale bouwplan voor 1947.

Het voorziet in den bouw van 300.000 woningen, waarvan 240.000 permanente en 60.000 tijdelijke. Daarnaast is het de bedoeling, dat eind 1947 200.000 in aanbouw moeten zijn en 100.000 aanbested.

De cijfers voor 1946 zijn: 150.637 woningen gebouwd, waarvan 92.426 tijdelijke en 58.211 permanente.

De verdeling van den bouw der permanente woningen in 1947 zal vermoedelijk als volgt zijn: plaatselijke autoriteiten 190.000, particulieren 35.000, terwijl de herbouw van 15.000 door den oorlog vernielde woningen door plaatselijke autoriteiten of particulieren zal geschieden.

Voor de uitvoering van dit plan wordt verondersteld, dat bepaalde hoeveelheden arbeid en materiaal beschikbaar zullen zijn. De kwanta ervan geschiedt aan de hand

van de ervaringen van 1946. Een belangrijk artikel is zacht hout. Indien dit niet in de gewenschte hoeveelheden kan worden ingevoerd, zal het bouwschema moeten worden gereduceerd. Andere onzekere factoren vormen olie, transport en beschikbare arbeidskrachten. Veel zal ook afhangen van de mate, waarijn men alternatieven kan vinden met het oog op de materiaalschaarste.

Voor de permanente woningen zullen 320.000 man nodig zijn, voor onderhoud, herstel en dergelijk werk 280.000 man.

Vele plaatselijke autoriteiten kwamen met verschillende plannen, die coördinatie behoeven. Op de noodzaak hiervan wordt in het uitnodigend bevestigd.

Een ander punt uit het bouwprogramma is, dat de Regering ernaar streeft om meer huurhuizen te doen bouwen, met name in de verhouding van minstens 4 op 1 tegenover voor den verkoop bestemde huizen.

Tenslotte blijft de bouw door particulieren aan licenties gebonden.

DE VOEDSELSITUATIE.

Een groot deel van de wereld hongert nog. In Azië is de rijstproductie niet meegevalen en de beschikbare exporten uit Burma en Thailand zijn niet voldoende om de behoefte van landen als China en Britsch-Indië te dekken. Ook Nederlandsch-Indië moet invoeren.

In Europa zijn de toestanden niet veel anders. De geraamde wereldexportoverschotten moesten, naar een mededeeling van Fitzgerald, Directeur-Generaal van den Internationalen Nood Voedsel Raad, worden herzien van 26,5 miljoen ton tot 24 miljoen ton; de kenbaar gemaakte behoeften stegen van 34 miljoen tot 38 miljoen. In Nederland wordt de voedselpositie door den voorzitter van de Stichting voor den Landbouw, H. D. Louwes, zorgelijk geacht. Een voedselcrisis wordt gemeld uit Oostenrijk, waar moeilijkheden zijn gerezen zelfs voor de verkrijging van het minimum aan calorieën. In Rusland is de oogst beneden de verwachtingen gebleven.

Terwijl in vele landen in Europa en Azië nog honger grote geleden, is men echter reeds beducht voor een te grote productie van voedingsmiddelen in de toekomst. „The long-range agricultural policy of the Government”, aldus Truman in zijn presidentieel rapport aan het congres op den 8sten Januari, „should be based upon the principle of plenty and not upon the encouragement of scarcity”. Nog juist men op het oogenblik over de prijsdaling van sommige producten in de Vereenigde Staten. De prijs van Januari-tarwe is gekomen op \$ 2,13½ per bushel, hetgeen een vermindering beteekent van 5⅓/8 dollarcent. Voor Mei en Juli-tarwe voorziet men prijzen van respectievelijk \$ 1,925/8 en \$ 1,75 per bushel („Time” van 27 Januari jl.).

Met de mogelijke ongunstige gevolgen van een algemeene prijsdaling houdt zich de voorbereidende commissie van de „Food and Agricultural Organisation” van de U.N.O. bezig. De commissie heeft voorgesteld, dat de productielanden niet, zoals Sir John Boyd Orr wilde, door eenige internationale autoriteit tot medewerking worden gedwongen, maar zullen worden uitgenoodigd om bufferstocks te vormen. Elke natie zal conform een algemeen plan reserves opbouwen. Nimmer mogen voedseloverschotten meer ter wille van het prijsniveau worden vernietigd.

Het is te hopen, dat deze plannen zullen worden uitgevoerd. Dan zal de honger tenminste niet geheel voor niets zijn geleden.

RECONVERSIE IN SOVJET-RUSLAND.

Voor de 4e keer in zijn geschiedenis is Sovjet Rusland tevoorschijn gekomen met een 5-jarenplan, thans met het oog op het omvangrijkste economisch herstel, waarvoor het ooit is geplaatst. De oorlog immers heeft aanzienlijke verwoestingen aangericht.

Enkele resultaten van één jaar reconversie — 1946 is het eerste jaar van dit 5-jarenplan — zijn thans door „Soviet News” van 22 Januari 1947 bekend gemaakt.

Op het gebied van de industriële productie zijn de meeste doeleinden, door het plan gesteld, bereikt. Zoo bijv.:

IJzer en staal	99,5 pCt. van het plan
Steenkool Westen	105 „ „ „ „
Steenkool Oosten	97 „ „ „ „
Olie, Zuiden en Westen	103 „ „ „ „
Olie, Oosten	105 „ „ „ „
Electriciteit	99,7 „ „ „ „
Bouwmaterialen	105 „ „ „ „
Hout	98 „ „ „ „
Vleesch en zuivel	110 „ „ „ „

Beneden het plan is gebleven de productie van:

Agarische machines	77 pCt. van het plan
Transportmachines	81 „ „ „ „

In het geheele jaar 1946 is de industriële productie, vergeleken bij 1945, in het algemeen met 20 pCt. toegenomen.

Minder gunstig is het met den landbouw gesteld, die ernstig te lijden had van de droogte in Europeesch Rusland.

Hoewel de oogst in West-Siberië groter is dan in 1945, is het totaal productiecijfer van granen en suikerbieten minder.

Verbetering is ingetreden in het verkeer: omvang van het spoorwegvervoer in 1946 113 pCt. van 1945, inclusief steenkolen 116 pCt., inclusief metalen 115 pCt.

Wat den factor arbeid betreft, het aantal arbeiders is toegenomen met 3 miljoen en aan de opleiding van „skilled labour” wordt voortdurend en intensief gewerkt.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Tengevolge van de in het voorgaande overzicht reeds aangeduide stortingen op de 3½ pCt. schatkistbiljetten op 1 Februari 1947, was de geldmarkt zeer krap. Drie- en viermaandspromessen werden aangeboden tegen resp. 1¹³/₁₆ pCt. en 1⁷/₈ pCt.; terwijl alle volgende termijnen tegen 1½ pCt. waren aangeboden. Vermoedelijk zal de krapte op de geldmarkt nog wel enige dagen aanhouden.

De reeds lang verwachte maatregel, dat ruilorders niet meer op denzelfden dag doch binnen een tijdsruimte van zeven beursdagen moeten plaatsvinden, heeft thans het staatsblad bereikt. Tevens is bepaald, dat het geblokkeerde gedeelte van de opbrengst van effecten, welke voor 31 Januari 1947 zijn aangemeld en tusschen 31 Januari 1947 en 1 April a.s. worden verkocht, op een overgangsrekening zal worden geboekt, welke per 1 April a.s. vrij wordt. Dit om een stagnatie in den beurshandel als gevolg van een „verkoopersstaking” met het oog op de blokkeering van een deel van het verkoopprovenu te voorkomen. Voor de overdracht van buitenlandsche valuta, edele metalen en de opbrengst van verkochte landsche effecten is een overeenkomstige maatregel getroffen. Het einde van de monetaire saneeringsmaatregelen, voorzover het den effectenhandel betreft, is dus nu in zicht.

Wellicht zal de reeds meermaalen aangekondigde officieele spaarcampagne nu ook spoedig beginnen. De blokkeeringsmaatregelen bij den verkoop van effecten hadden immers als belangrijk doel het voorkomen van „dissaving”. Nu dit blijkbaar niet meer noodig wordt geoordeeld, zou de spaarcampagne hierop goed kunnen aansluiten.

De besprekingen over den verkoop van Amerikaansche fondsen via de Amsterdamse Beurs van Amerikaansche Wellicht zal hiervoor spoedig een bevredigende regeling tot stand komen, waardoor het Rechtsherstelrisico voor de beurshandelaren zoo goed mogelijk wordt beperkt.

De conversie-operatie werd een groot succes, daar van

het totale bedrag ad f 2½ milliard slechts f 3,5 miljoen niet werd geconverteerd. Behalve de vrij onereuze voorwaarden voor het alternatief en het feit, dat men voor het meedoen aan de conversie niets behoeft te doen, hebben de steunaankopen belangrijk tot dit resultaat bijgedragen. Hierdoor werd het degenen, die niet tot de conversie wilden overgaan, mogelijk gemaakt om tegen betrekkelijk gunstige voorwaarden zich van hun bezit aan staatsobligaties te ontdoen. De 3-3½ pCt. 1947 vond ter beurze een goed onthaal, zoodat de koers van 99⅞ pCt. op den eersten dag der verhandeling, aan het einde der week opliep tot 99⅞ pCt. Rekening houdende met het feit, dat de thans gekochte stukken tot 15 Februari a.s. geen rente dragen, heeft de koers den paristand dus juist bereikt.

De aandeelenkoersen vertoonden in de afgelopen week geen groote fluctuaties, zooals het onderstaande koerslijstje illustreert.

	24 Jan. 1947	31 Jan. 1947
A.K.U.	140½	140
v. Berkel's Patent	—	117 G.L.
Kon. Nederlandsche Hoogovens ...	140	—
Lever Bros Unilever C. v. A.	239	233½
Philips G. b. v. A.	322	319
Koninklijke Olie	353	359
H.A.L.	152½	149½
N.S.U.	143 G.L.	141
H.V.A.	201	—
Deli Maatschappij C. v. A.	129	129
Amsterdamsche Rubber	138	137

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegode bij corresp. in het buitenland en buitenslandsche betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
16 Dec. '46	700.863	4.430.806	88.615	6	152.574
23 " '46	700.875	4.434.786	84.103	5	155.552
30 " '46	700.876	4.434.786	190.816	5	153.109
6 Jan. '47	700.879	4.434.786	125.126	5	152.235
13 " '47	700.880	4.434.786	174.970	5	154.095
20 " '47	700.875	4.459.991	147.657	5	153.178
27 " '47	700.909	4.459.991	140.115	5	151.700
3 Febr. '47	647.705	4.465.174	135.299	5	185.428

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
16 Dec. '46	2.646.081	1.188.320	105.593	44.449	569.540
23 " '46	2.711.418	1.099.241	127.053	43.165	585.156
30 " '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
6 Jan. '47	2.736.834	1.071.526	115.467	46.490	623.780
13 " '47	2.701.167	1.305.562	84.475	45.950	633.673
20 " '47	2.674.196	1.244.821	61.829	46.598	648.788
27 " '47	2.681.281	1.276.605	55.488	50.103	598.065
3 Febr. '47	2.718.420	1.260.428	35.396	44.165	617.466

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad			U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten	Other cash	
7 Juni 1945	18.357	17.412	247	20.896
12 Dec. 1946	18.296	17.504	258	24.128
19 Dec. 1946	18.382	17.589	250	23.210
24 Dec. 1946	18.381	17.587	237	23.722

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Memberbanks
7 Juni 1945	22.860	17.350	352	15.432
12 Dec. 1946	24.896	17.979	626	16.479
19 Dec. 1946	24.963	17.523	237	16.517
24 Dec. 1946	25.092	17.925	547	16.530

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 3 Februari 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f — Bijbank " — Agentsch. " 5.000,—	f 5.000,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 i° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		
Beleeningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 173.185.399,08 *) Bijbank " 2.382.851,09 Agentsch. " 9.859.286,84	
Op effecten, enz.	f 185.427.537,01	
Op goederen en ceelen	f 184.625.614,74 *)	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)	f 801.922,27	f 185.427.537,01 *)
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 646.556.699,39	
Zilveren munt, enz.	f 1.148.574,86	f 647.705.274,25
Papier op het buitenland	f 4.465.173.830,03	
Tegode bij correspondenten in het buitenland	f 119.457.122,79	
Buitenslandsche betaalmiddelen	f 15.842.345,11	f 4.600.473.297,93
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	f 70.927.547,40	
Gebouwen en inventaris	f 3.000.000,—	
Diverse rekeningen	f 36.839.621,90	
		f 5.544.378.278,49

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	f 12.377.412,28
Bijzondere reserve (winst herwaardeering goudvoorraad per 2 Juli 1945)	f 209.277.096,67
Andere bijzondere reserves	f 76.798.079,95
Pensioenfonds	f 15.504.093,42
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	f 236.830.405,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	f 2.718.429.650,—
Bankassigaties in omloop	f 38.326,32
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 1.260.427.660,85
's Rijks Schatkist speciale rekening	f 110.564.000,—
Geblokkeerde saldo's van banken	f 35.395.635,01
Geblokkeerde saldo's van anderen	f 44.165.274,54
Vrije saldo's	f 617.465.824,37
Diverse rekeningen	f 2.068.018.394,77
	f 187.104.820,08
	f 5.544.378.278,49

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933 Staatsblad no. 99) 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 154.216.346,—

ZWEEDSCHE RIJKS BANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud ¹⁾	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Jan. 1947	839	532	1.549	509	261	94	182
15 Jan. 1947	806	511	1.438	504	177	94	182
23 Jan. 1947	773	490	1.445	502	276	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening ¹⁾
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenslandsche banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	84	230	174	7
7 Jan. 1947	2.750	934	679	173	230	171	5
15 Jan. 1947	2.642	929	654	189	230	170	4
23 Jan. 1947	2.556	916	643	190	230	177	4

1) De rekening „Regularisatierekeningen goud en diversen” is gesplitst in: „Overwaarde goud” en „Regularisatierekening”.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op den Staat
19 Dec. 1946	31.980	5.199	4.823	206	719	49.597
26 " 1946	32.226	5.618	4.953	214	698	49.153
2 Jan. 1947	32.241	5.633	5.559	213	795	49.888
9 " 1947	32.256	6.320	5.303	177	881	49.138
16 " 1947	32.047	6.708	5.406	209	903	48.473
23 " 1947	31.677	7.542	4.561	211	777	48.318
30 " 1947	31.684	7.578	4.613	229	760	48.823

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Resluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
19 Dec. 1946	641	158.617	71.769	3	4.374	616
26 " 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
2 Jan. 1947	637	161.002	73.891	4	5.979	613
9 " 1947	637	160.412	73.858	2	5.374	611
16 " 1947	637	160.144	73.480	5	5.443	608
23 " 1947	637	159.543	73.077	3	5.219	604
30 " 1947	637	160.179	73.334	5	5.574	604

- ¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs. onbeschikbaar goudsaldo na hervaaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- ²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- ³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingkosten Duitschland
2 Jan. 1947	94.817	117.324	59.449	72.100	426.000
9 Jan. 1947	94.817	124.613	59.449	63.100	460.000
16 Jan. 1947	94.817	118.897	59.449	62.400	426.000
23 Jan. 1947	94.817	117.681	59.449	61.800	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
2 Jan. 1947	733.797	60.027	765	59.262
9 Jan. 1947	732.057	59.922	766	59.156
16 Jan. 1947	724.866	59.895	864	59.031
23 Jan. 1947	719.409	61.830	791	61.039

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK
 (in miljoenen guldens).

Actief	data	13-1-'47	20-1-'47	27-1-'47	3-2-'47	Passief	data	13-1-'47	20-1-'47	27-1-'47	3-2-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto		— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal		20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de bank gekocht		—	—	—	—	Reservefondsen		12,4	12,4	12,4	12,4
Beleningen	154,1 ²⁾	153,2 ²⁾	151,7 ²⁾	185,4 ²⁾	—	Bijzondere reserve (winsthervaardeering goudvoorraad per 2 Juli 1945)		209,3	209,3	209,3	209,3
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	—	Andere bijzondere reserves		76,8	76,8	76,8	76,8
Munt en muntmateriaal:						Pensioenfondsen		15,4	15,5	15,5	15,5
Gouden munt en gouden muntmateriaal	699,7	699,7	699,8	644,6	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)		236,9	236,9	236,8	236,8
Zilveren munt, enz.	1,2	1,1	1,1	1,2	—	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		2.701,2	2.674,2	2.681,3	2.718,4
Papier op het buitenland	4.434,8	4.460,0	4.450,0	4.465,2	—	Bankassigntaties in omloop		—	0,1	0,2	—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	159,1	131,9	124,4	119,5	—	Rekening-courant saldo's: 's Rijks Schatkist		1.205,6	1.244,8	1.276,6	—
Buitenlandse betaalmiddelen	15,9	15,8	15,7	15,8	—	's Rijks Schatkist: speciale rekening		110,5	110,6	110,6	1.260,4
Belegging van kapitaal, Reserves en pensioenfondsen	70,7	70,7	70,7	70,9	—	Geblokkeerde saldo's van banken		84,5	61,8	55,5	35,4
Gebouwen en inventaris	3,0	3,0	3,0	3,0	—	Geblokkeerde saldo's van anderen		46,0	46,6	50,1	44,2
Diverse rekeningen	26,5	30,7	29,6	36,8	—	Vrije saldo's		633,7	643,8	598,1	617,5
						Diversé rekeningen		212,7	213,3	212,8	187,1
		5.565,0	5.566,1	5.556,0	5.544,4			5.565,0	5.566,1	5.556,0	5.544,4

	13-1-'47	20-1-'47	27-1-'47	3-2-'47
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	—	—	—	—
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	42,2	42,2	42,2	42,2

	13-1-'47	20-1-'47	27-1-'47	3-2-'47
Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	154,0	152,8	152,9	154,2

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
8 Jan. '47	0,2	1.449,1	1.450	1.402,0	48,2
15 Jan. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.385,6	64,7
22 Jan. '47	0,2	1.449,2	1.450	1.371,5	78,7
29 Jan. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.364,5	85,8

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
8 Jan. '47	1,1	321,2	17,7	18,1	388,2	13,9	314,5
15 Jan. '47	1,0	297,2	18,4	18,0	381,4	25,2	298,7
22 Jan. '47	1,0	261,7	23,4	17,8	364,3	17,5	289,5
29 Jan. '47	1,0	222,7	25,4	28,3	364,9	16,0	288,4

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenvissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
7 Jan. 1947	4.938,8	158,7	150,5	52,7	3.964,7	1.156,4
15 Jan. 1947	4.931,1	155,9	119,1	52,7	3.834,7	1.246,9
23 Jan. 1947	4.932,2	158,8	102,3	52,7	3.801,2	1.255,4
31 Jan. 1947	4.936,5	165,5	82,1	52,8	3.882,8	1.163,1

INDEXCIJFERS VAN LOONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND¹⁾.

1938/1939=100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101	100	101
Mei 1945	116	190	126
Juni 1946	163	241	174
Juli 1946	165	241	176
Aug. 1946	166	241	176
Sept. 1946	166	241	177
Oct. 1946	164	241	175
Nov. 1946	165,0 ⁴⁾	240,5	175,6 ⁴⁾
Dec. 1946	164,8	240,6	175,4 ⁴⁾

- ¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.
- ²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.
- ³⁾ Akkerbouw en veehouderij.
- ⁴⁾ Voorloopige cijfers.

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND 1).

Maand	Werkloozen 2)	Wachtgelders 3) (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
30 Maart 1946	64.743	16.000
29 Juni 1946	45.953	7.800
30 Sept. 1946	38.743	6.000
31 Oct. 1946	37.578	5.200
30 Nov. 1946	39.041	4.800
31 Dec. 1946	47.077 3)	7.500

1) Bron: „Statistisch Bulletin van-het C.B.S.“.

2) Gegevens van de arbeidsbureaux.

3) Bovendien 105.000 vorstwerkloozen uit het vrije bedrijf.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Jan. 1947	15 Jan. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 1228.790.304,53	f 1219.373.750,21
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 32.762,76	„ 774.820,68
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	„ 16.012.028,—	„ 16.012.028,—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 411.486.409,21	„ 379.025.682,75
Voorschotten op ultimo December 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 567.479.595,19	„ 568.939.595,19
Suriname	„ 4.980.134,19	„ 4.830.154,19
Curacao	„ 7.460.419,47	„ 7.419.419,47
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 466.496.095,23	„ 451.478.267,92
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten Schatkistbiljetten in omloop	f 511.174.800,—	f 511.174.800,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 5650.800.000,—	„ 5605.400.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 152.544.834,—	„ 153.319.453,50
Schuld op ultimo December 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 14.859.053,78	„ 14.859.053,78
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 25.238.784,32	„ 21.796.418,20
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 468.515.107,31	„ 457.956.313,09
Andere staatsbedrijven	„ 3.412.004,86	„ 3.412.004,86
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3185.645.206,52	„ 3179.013.983,75

BESPARINGEN VAN CONSUMENTEN IN DE VEREENIGDE STATEN 1).

Jaar	Inkomen	Uitgaven	Besparingen	
	In milliarden dollars		In %	
1935—1939 (gemiddeld)	64,3	58,8	5,5	8,6
1942	110,6	82,0	28,6	25,9
1943	124,6	91,3	33,3	26,7
1944	137,4	98,5	38,9	28,3
1945	139,6	106,4	33,1	23,8
1946 2)	144,5	127,0	17,5	12,1
1e kwartaal	138,0	120,9	17,1	12,4
2e „	141,8	122,0	19,8	14,0
3e „	148,4	129,4	19,0	12,8
4e „ 3)	149,7	135,5	14,2	9,5

1) Ontleend aan het rapport van President Truman, uitgebracht aan het Congres op den 8en Januari 1947.

2) Schattingen.

◆ Beschikbare krachten ◆

Doctorandus economie

37 jaar, wensch van werkring te veranderen. Ervaring op het gebied van researchwerk en handelspraktijk. Goed organisator en gewend met talrijk personeel om te gaan. Gewenschtd wordt drukke werkring. Brieven no. 814 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Accountant (lid NIVA) met ruime en ook buitenslandsche ervaring op verschillende kantoren in diverse branches, speciaal op het gebied van de scheepvaart, harde werker met organisatorischen en commercieelen aanleg, zoekt zelfstandige functie als

directeur, administrateur

of iets dergelijks op een onderneming in Amerika, Afrika of elders in het buitenland.

Prima getuigschriften en referenties.

Brieven onder no. 819 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

◆ Vacatures ◆

DE K.L.M. VRAAGT
BOEKHOUDERS

gewend zelfstandig te werken; liefst met talenkennis. Practische kennis van VARIABLE BUDGETEERING strekt tot aanbeveling. Leeftijd tot 35 jaar. Standplaats Den Haag.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk met pasfoto en volledige gegevens omtrent opleiding en ervaring benevens afschriften van diploma's en getuigschriften aan de Afdeling Personeelszaken der K. L. M., Raamweg 90, den Haag.

Op envelop en brief in linkerbovenhoek vermelden: ADMINISTRATIE - Bijlagen worden niet teruggezonden.

De Stichting voor den Landbouw vraagt voor de behandeling der buitenlandsche aangelegenheden een

adjunct-secretaris

bij voorkeur doctorandus in de economie of economisch georiënteerd landbouwkundig ingenieur; salaris nader overeen te komen.

Sollicitaties te richten aan den alg. secretaris der Stichting, Raamweg 26, Den Haag.

N.V. Hazemeijer, Fabrik van Electricische Apparaten, Hengelo, vraagt

administrateur

Sollicitanten moeten op de hoogte zijn van de moderne bedrijfsadministratie, budgetteering en controlewerkzaamheden. Leeftijd 30—35 jaar.

Zij die met de metaalindustrie bekend zijn, genieten de voorkeur.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met volledige bijzonderheden omtrent opleiding en praktijkervaring te zenden aan: Directie N.V. Hazemeijer, Postbus 23, Hengelo.

Vacatures

Accountant

(volledig bevoegd en lid van 1e rangs Org.) vlot werker en goed organisator, gevraagd als leider der Accountantsafdeling v. Belastingcons. en Accountantskantoor. Uitst. vooruitz. Br. m. verm. van leeftijd, diploma's, loopbaan, referenties en verl. salaris onder no. 816 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Voor de Provinciale Bibliotheek van Friesland, te Leeuwarden, wordt gevraagd een

mr. in de rechten

als wetenschappelijk hoofdassistent. Salarisgrenzen f 3000—f 4000 excl. de gebruikelijke toe'agen. Sollicitaties voor 1 April aan den Bibliotheecaris.

Bij het Economisch Technologisch Instituut in Limburg (ETIL) kunnen geplaatst worden:

een ingenieur

als assistent van den directeur. Vereischten: werktuigkundig of chemisch ingenieur, belangstelling voor industrialisatie en bedrijfseconomische vraagstukken. Praktijk strekt tot aanbeveling.

een jonge doctorandus in de economie

Vereischten: belangstelling voor regionaal ontwikkelingswerk, economische research en documentatie.

Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan het ETIL, St. Servaasklooster 39, Maastricht.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 10 Februari a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

J. P. H. SMITS
BELASTINGCONSULENT

Telefoon 94447, 93222
Bij geen gehoor 27409

VALERIUSPLEIN 16, AMSTERDAM-ZUID

De handel in bloembollen

door

Dr. A. J. VERHAGE

7e Publicatie van het
Ned. Econom. Instituut

PRIJS · f 3.15*

prijs voor leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut f 2.25; bestellen bij het N.E.I.

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V.
Haarlem

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Teffoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

N.V. LANKHORST

TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)